

ΑΠΟΜΑΧΟΣ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ.

Εκδιδόμενον προς όφελος του ταμείου των χηρών και ορφανών του Ελληνικού Έθνους
 Υπό του ύπολοχαφού του Πυροβολικού Σ. Ν. ΠΕΤΡΙΔΑ,
 Εισηγητού του Πυροβολικού παρά τῷ Ἰπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν.

- Δόσ ταῦτα ἐκ τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις ᾄ
- δεδύσθαι κάλλιστα, τὸ τε ἀληθινὸν καὶ ᾄ
- τὸ εὐεργετικόν. • (Πολιτικός)
- Ὀρφανὸν καὶ χηρὸν ἀποτρέψαι, καὶ ᾄ
- εἶναι ἀκαρτερῶν ἀκαρτεῖν. •

ΕΤΟΣ Α΄.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

ΤΕΤΡΟΣ Γ΄.

Σ. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ

ΕΥΛΟΓΙΕΣ,
 ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΓΓΗΣ.
 1858.

Βυζάντιος & Χαλαζαριανός

σωσι τὸ φρόνημα τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν. Διὸ ἄς κοινωνῶσιν ἀδικόπως ἀλλήλοις, ὑπενθυμίζοντας αὐτοῖς τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐντολῆς, εἰς ἣν ἐκλήθησαν καὶ τὴν νομιμότητα τοῦ ἀγῶνος, ὃν ὑπεδύθησαν ἀεὶ ἐμποιοῦσιν αὐτοῖς ζῆλον, ἵνα ἀμιλλῶνται ἐνώπιον τῶν συμμάχων, οἵτινες ἀτενίζουσι πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἄς τοὺς ἐξάπτωσιν ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν τὰ ἐνδοξα ἔργα ὅσα ἐλάμπρυναν τοὺς ἡμετέρους ἀετούς.

Οἱ ἀξιοματικοὶ ἔστωσαν, πρὸ τοῦ ἐχθροῦ ἀντικειμένου, σταθεροὶ καὶ ὑπερήφανοι, διότι τὸ παράδειγμα αὐτῶν ἀναπτερόνει ὀριστικῶς τὸ φρόνημα τῶν στρατιωτῶν. Ὄταν δυστυχῶς ἀδυνατῆτε νὰ προφυλάξητε τὸν στρατὸν ὅπισθεν τῶν πτυχῶν τοῦ χωρίου, καὶ οὕτως κρατῆται πρὸς στιγμὴν ἐνώπιον τοῦ πυρὸς τῶν τηλεβόλων, οἱ ἀξιοματικοὶ ἄς περιέρχονται τὰς τάξεις ἐγκαρδιοῦντες αὐτὸν διὰ λόγων ἐντόνων καὶ θαρβாலῶν.

Ἐγώ, κύριοι, πίστιν ἐντελῆ, ὅτι ἡ εὐφυΐα ὑμῶν θέλει ἐκτιμῆσαι δεόντως τὰ ἐμῆρθη ταῦτα καθήκοντα, κατὰ τὴν ἀνάγκην τῶν περιστάσεων, καὶ θέλει τὰ ἐκτελέσει πρεπόντως. Οὔτε ἐγὼ οὔτε ὑμεῖς πρέπει νὰ ἀμεριμῶμεν, διαλογιζόμενοι ὅτι οἱ πολέμιοι εἰσὶν ὑποδεέστεροι τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ψευδής. Ὁ ἐχθρὸς, καθ' οὗ μέλλομεν νὰ παραταχθῶμεν, ἄφησε πρὸ πολλοῦ εἰς τὰς μάχας τεκμήρια ὑπομονῆς καὶ σταθερότητος. Ἄς φροντίσωμεν λοιπὸν διὰ τῶν ἡμετέρων ἀγῶνων νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ θέλομεν φθάσει ἐμποιοῦντες ἀλλήλοις, ἀξιοματικοὶ τε καὶ στρατιῶται, τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην, ἀφ' ἧν ἀπορρέει ἡ ἀληθὴς τῶν στρατευμάτων ὑπεροχὴ.

Καθήκοντα ἐν ὥρᾳ μάχης. Πορεύει πρὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀρχὴ παραδεγμένη, ὅτι ἡ φάλαγγς εἶναι τάξις πορείας καὶ ἐπιπορεύσεως, γίνεται δὲ παράταξις τυχαίως καὶ προσωρινῶς, ὅταν π. χ. ἀπὸ τικροῦ ἐμβολῆν ἵππικοῦ.

Τὸ κατὰ φάλαγγα βαδίζειν ἐνώπιον τηλεβόλων ἢ ἐντὸς βολῆς ὄπλων, καθ' ὧν ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀντιπυροβολῶμεν ἐπωφελῶς, ἀντίκεινται εἰς τοὺς διὰ τῆς θεωρίας καὶ πείρας παραδεδεγμένους κανόνας. Ἢ ἐν ταῖς αὐταῖς περιστάσεσιν ἀνάπτυξις αὐτῆς προπαρασκευάζει τὴν θραῦσιν ἣτις γίνεται πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐλιγμοῦ. Καὶ κατὰ τὰς δύο ταύτας περιστάσεις γίνεται φθορὰ μεγάλη στρατιωτῶν.

Ὅθεν, κατὰ γενικὸν κανόνα, ἐνόσω ὁ στρατὸς προχωρῶν πρὸς τὴν γραμμὴν τῆς μάχης, δὲν εἶναι πλησίον τοῦ ἐχθροῦ, πρέπει νὰ βαδί-

ζει εἰς πυκνὴν φάλαγγα ἢ εἰς ἡμιδιάστημα, ἢ δὲ ἀνάπτυξις νὰ γίνηται ἐκτὸς βολῆς ὄπλων.

Ἡ ἀνάπτυξις εἶναι ἡ ἀληθὴς παράταξις, δι' αὐτῆς μόνον τὸ περικλινὲς μεταχειρίζεται ὅλα τοῦ τὰ πυρὰ, ἅτινα εἰσὶν ἡ κυρία δυνάμεις του, εἶναι δὲ καὶ ἡ ἀσφαλεστάτη τάξις βαδίσματος, ὅταν ὁ στρατὸς, ἂν δὲν φοβῆται τότε τὴν ἐμβολὴν ἵππικοῦ, εὐρίσκηται ἐντὸς τῆς βολῆς τῶν τηλεβόλων.

Πολλάκις οἱ μαχόμενοι ἀρκοῦνται ἀνταλλάσσοντας τουφεκισμοὺς τινὰς ἢ κανονοβιλισμοὺς διὰ τῶν παραλλήλων γραμμῶν, αἵτινες προσεγγίζουσι ἢ ἀπυμακρύνονται, ἀλλ' οὐδεμία τούτων ἀποφασίζει νὰ πλησιάσῃ τὴν πολεμίαν ἢ νὰ τῆς προσβάλῃ τὰ πλάγια διὰ περιστροφῆς καὶ τρέπουσα αὐτὴν εἰς φυγὴν ἐκ μέρους ἀπροσδοκῆτου. Οὕτως οἱ ἀντίπαλοι ἐξαντλοῦσιν ἑαυτοὺς διὰ προσπαθειῶν, αἵτινες δὲν φέρουσι ἄλλο ἀποτέλεσμα ἢ μόνον τὴν ὀπίσθη ἀπείρων πολεμοφοδίων καὶ τὴν ἀπώλειαν μεγάλου ποσότητος ἀριθμοῦ ἀνδρῶν. Ἄλλως πρέπει νὰ διδάξωμεν ἡμεῖς τὸν ἡμέτερον στρατὸν, τὸ ἱεζικὸν μάλιστα, τὸ ὅποσον θέλει ἐκτελεῖ ἴσως πολλὰς καὶ ποικίλας κινήσεις.

Καὶ ἐν πρώτοις, κύριοι, ἄς ἀποφεύγωμεν ἀπολύτως τὸ πλῆθος τῶν τουφεκισμῶν, εἰς μεγάλας μάλιστα ἀποστάσεις, πρὸς οὓς βέπουσι πάντοτε τὰ στρατεύματα. Ὅθεν εἰς τὰς καθημερινὰς ὑδηγίας ἐπιμείνατε διδάσκοντας τοῦτο καὶ ὑπενθυμίζοντας. Κεντήσατε τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν, λέγοντες ὅτι ὁ μακρόθεν γινόμενος καὶ πολὺς τουφεκισμὸς εἰσὶ γνωρίσματα φαύλου στρατοῦ, τοῦτο δὲ δὲν διαφεύγει τὸν ἐχθρόν.

Τὸ πῦρ πρέπει νὰ λύη τὰ ζητήματα· ἄς εἶναι λοιπὸν ἀκαταμάχητον ὅταν τὸ μεταχειρίζομεθα. Ἀλλ' ἂν δὲν ᾖναι ἀνάγκη, πρέπει νὰ οικονομῶμεν τὰ πολεμοφοδία, καὶ νὰ κρατῶμεν τὸν στρατὸν ἔνθεν τῆς βολῆς τῶν σφαιρῶν, ἢ νὰ τὸν προφυλάττωμεν ὅπισθεν τῶν ἀπαντωμένων ἀνωμαλιῶν τοῦ χωρίου. Μόνον οἱ Ταγματάρχαι ἀποτάσσονται τῶν τάξεων αὐτῶν, κατοπτεύοντες τὰς κινήσεις τῆς πολεμίας γραμμῆς. Ἄμα δὲ σημάνῃ ἡ ἐπιβολή, ἀφοῦ ἐνθαρρῶντε διὰ λόγων ἐντόνων τοὺς ἡμετέρους ἀνδρας, προσπέσχετε κατὰ τῶν πολεμίων, χωρὶς πυροβολήματος καὶ μετὰ τῆς ἀταράχου ἐκείνης τόλμης, ἣτις προαναγγέλλουσα τὴν νίκην, παγώνει τὸ πνεῦμα τῶν πολεμίων.

Πάντοτε σχεδὸν, γινομένης τῆς τολμηρᾶς ἐπιβολῆς ταύτης, οἱ πολέμιοι ἂν ἐγκατατερῶσιν ἀμυνόμενοι, ἐξαντλοῦν τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις πυροβολοῦντες ἀσκόπως, τότε δὲ κενώσαντες τὰ ὄπλα πυροβολοῦντες αὐτοὺς πλησιέστερον, καὶ τὸ ἡμέτερον πῦρ κεραυνοβόλον θέλει τοὺς τρέψει ἀμέσως εἰς φυγὴν.

Ἄλλ' ἂν οἱ πολέμιοι ἐγκατατερῶσιν εἰς τὴν προσβολὴν ἵνα πυρο-

βολήσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον, τοῦτο δὲ σπανιότατα συμβαίνει, παρατηρεῖτε αὐτοὺς μετὰ προσοχῆς ἵνα γενήτε ὑπέρτεροι κατὰ τὸ πρῶτον πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἀποφασίζει πάντοτε τὴν νίκην.

Ἄλλ' ἰδοὺ διὰ τίνος μεθόδου ἐμποδίζεται ὁ στρατὸς νὰ πυροβολῇ πορευόμενος καὶ μακρόθεν ἄς προταχθῶσι τῆς γραμμῆς οἱ Ταγματάρχαι, οἱ ἐπιλοχαγοὶ, οἱ ὑπαξιωματικῶν, οἵτινες ἀποχωροῦσιν ἄμα ἢ γραμμῇ σταθῆ ἵνα πυροβολήσῃ.

Ὁ περὶ πυρῶν λόγος μὲ φέρει καὶ εἰς τὸ θέμα τοῦ διὰ διπλῆς σφαίρας τουφεκισμοῦ. Ὁ τρόπος οὗτος δὲν πρέπει νὰ ᾖ συνήθης, ἐκτάκτως ὅμως καὶ ἐν μικρῷ διαστήματι ἐπιφέρει μεγίστην φθορὰν εἰς τοὺς πολεμίους. Ἐκαστος λοιπὸν τῶν ὑμετέρων στρατιωτῶν ἄς ἔχῃ ἀνὰ πέντε ἢ ἕξ σφαίρας λυτὰς, ἵνα, ἀρμοδίας τυχούσης περιστάσεως, διατάξῃτε νὰ τὰς προσθέσωσιν εἰς τὰ γεμίσματα.

Ἄν τὸ ἱππικὸν δὲν προσκληθῆ νὰ ἀποπερατώσῃ τὴν ὑπὸ τῶν πυρῶν ἀρξαμένην ἤδη ἦταν, ἐπιπέσατε ὑμεῖς διὰ τῆς λόγχης κατὰ τῶν ἤδη παραλελυμένων ἐχθρῶν, καὶ ζωγρεῖτε ὅσους δύνασθε.

Ἄλλὰ καὶ ἐν ἐπιβολῇ καὶ ἐν ἀμύνη τὰ πυρὰ τῶν ἀκροβολιστῶν πρέπει κατὰ γενικὸν κανόνα νὰ προηγῶνται τῶν πυρῶν τοῦ πλήθους. Τοῦτο εἶναι οὐσιωδέστατον μέτρον, καὶ ἀπὸ τῆς ὀρθῆς χρήσεως τῶν ἀξιολόγων ἐπικούρων τούτων ἤρηται πάντοτε ἡ προπαρασκευῆ, ἐνίστε δὲ καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν ἡμετέρων ἐλιγμῶν.

Πάντες τοῦ ἡμετέρου Πεζικοῦ οἱ ἄνδρες εἰσὶν ἱκανοὶ νὰ ἐκτελῶσι συνήθως τὸ καθῆκον τοῦτο, ἀλλ' εἰδικῶς, ὅταν τύχῃ ἀπόλυτος ἀνάγκη, ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς ψιλούς ἀκροβολιστὰς ἐκάστης μοίρας πεζικοῦ. Οὕτως, ὅταν πρέπη νὰ κρατῶμεν τὸν ἐχθρὸν εἰς μακρὰς ἀποστάσεις, ἵνα μὴ ἐνοχλῇ προπαρασκευαστικὸν τινὰ ἐλιγμὸν, ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ διαταράττωμεν τὰς τάξεις αὐτοῦ, ἵνα ἐμποδίσωμεν τοὺς γενικοὺς καθ' ἡμῶν τουφεκισμοὺς του, οὕτως, ὡς προεῖπον, ἐνῶ βραδίζομεν κατ' αὐτοῦ χωρὶς νὰ πυροβολῶμεν, οἱ ψилоὶ ἐκείνοι ἀκροβολισταὶ, οἱ τοσοῦτον ἀξιολόγως ὠπλισμένοι καὶ καλοὶ σκοπευταὶ, θέλουσιν, ὡς ἐλπίζω, συντελέσει εἰς τὴν καλὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἡμετέρων ἐλιγμῶν.

Πρὸ πάντων δὲ τῶν ἡμετέρων ἀκροβολιστῶν τὸ καθῆκον οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐξευτελίζεται, ἀλλὰ νοθεύεται αὐτοὺς νὰ μὴ ἀνταλλάσσωσι μετὰ τῶν πολεμίων ἀκροβολιστῶν τουφεκισμοὺς ματαίους καὶ κνωφλεῖς. Ἀνάγκη τότε νὰ ἀποσπάσῃτε μικροὺς τινὰς οὐλαμοὺς οἵτινες, βήματι ταχέϊ ἐπιπίπτοντες εἴτε ἀπὸ τῶν πλαγίων, εἴτε κατ' εὐθείαν, νὰ τρέψωσιν εἰς φυγὴν τοὺς ἀντικειμένους ἀκροβολιστὰς, καὶ μετὰ τοῦτο νὰ ἐπανεέλθωσιν ἀμέσως εἰς τὰς τάξεις των. Ἐκείνοι δὲ ἀποχωροῦσιν ἀναμειβόμενοι, φοβούμενοι μὴ περικυκλωθῶσιν. Εἰς πᾶ-

σαν δὲ περιστασίᾳ συστήσατε εἰς τοὺς ὑμετέρους ἀκροβολιστὰς νὰ ἀκολουθῶσιν ἀρεστικῶς τὸν ἀκόλουθον κανόνα. Νὰ πυροβολῶσι μόνον τὰ πλήθη, δηλαδή τὴν συστάδα τῶν ἐχθρῶν, τοὺς ὁποίους ἐκλήθησαν νὰ ταράξωσι καλῶς σκοπεύοντες καὶ ἐπιμόνως πυροβολοῦντες, ἄς μάθωσι δὲ τὸ χρησιμώτατον τοῦτο γύμνασμα ἵνα χύνονται ταχέϊ ἀπὸ τῶν διαστημάτων ἢ ἀπὸ τῶν πτερύγων τῆς τάξεως, καὶ νὰ πίπτωσι πρηνεῖς, ὅταν τύχῃ ἀνάγκη, ἵνα αἰ φθάσασαι αὐτοὺς τάξεις περάσωσιν ἐμπρός.

Οὕτω προθυμοῦμαι νὰ δείξω εἰς ἡμᾶς τὴν καλλίστην ταύτην μέθοδον ἵνα τραπῆ ὁ ἐχθρὸς εἰς φυγὴν διὰ τῶν πυρῶν τῆς πεζῆς τάξεως, ὅταν κληθῆ νὰ προσβάλλῃ αὐτὸν παραλλήλως. Δὲν ὠμίλησα ὅμως περὶ τῶν καμπτικῶν ἐλιγμῶν, δι' ὧν ταχέως καὶ ἀπὸ τῶν πλαγίων κινοῦνται πεπυκνωμένοι φάλαγγες, αἵτινες, δεξιᾶ ἢ ἀριστεραδι' ἐλιγμῶν ἐκτασσόμεναι προσπίπτουσι κατὰ τῶν πλαγίων ἢ κατὰ τῶν νότων τῆς ἐχθρικής τάξεως. Τοὺς ἐλιγμοὺς τούτους διατάσσει καὶ ἐκτελεῖ ἐπιτοπίως ὁ ἀρχιστράτηγος.

Καὶ ὅμως μεμονωμένα τινὰ Σώματα ἀναγκασθῶσιν ἴσως νὰ τοὺς μεταχειρισθῶσι, διὸ συνιστῶ εἰς ὑμᾶς ἐπιμόνως τὴν ἐφαρμογὴν ὅταν οἱ ὑμέτεροι, ἐπιταχθέντες νὰ κινηθῶσι διὰ τῶν εἰρημένων ἐλιγμῶν, δὲν ἔχωσι κίνδυνόν τινὰ πρὸ τῶν πολεμίων ἐφεδρειῶν, οὔτε ἐνδεχομένην τινὰ ἀπὸ τῶν πλαγίων ζημίαν. Ἐκαστον δὲ τάγμα, εἰς φάλαγγα πεπυκνωμένον ἐσχηματισμένον, ἄς παραταχθῆ δεξιᾶ ἢ ἀριστεραῖ καὶ ἄς βραδίσῃ ταχέως, ἄμα σχηματισθῆ, πρὸς τὴν νέαν διεύθυνσιν.

Οὕτω τῶν ταγμάτων διαδοχικῶς καὶ κλιμακηδῶν πορευομένων, τουτέστιν ἀμοιβαίως συμπροστατευομένων, αἱ τάξεις τῶν πολεμίων, τοιοῦτοτρόπως κατὰ μέτωπον ἢ ἐκ πλαγίων προσβαλλόμεναι, δυσκόλως δύνανται νὰ ἀποφύγωσι τὴν ἀταξίαν, ἥτις εἶναι τὸ προσίμιον τοῦ χλασμοῦ. (1)

Ἄν καὶ εἶπον προτοῦ νὰ ἀπέχητε βραδίζοντες εἰς πυκνὴν φάλαγγα ἐνώπιον τῶν πολεμίων πυρῶν, ἀναφύονται ὅμως περιστάσεις, καθ' ἃς ἀδυνατεῖτε νὰ πράξῃτε ἀλλέως, ὡς ἐν παραδείγματι, ὅταν πρέπη νὰ κυριευθῆ μία γέφυρα, ἢ εἰσοδος μιᾶς τίνος θέσεως, ἐν ὀχύρωμα, ἐν χάλασμα καὶ τὰ ὅμοια.

(1) Ὁ λαὸς τῆς ἐλλάδος, ὁ πολλάκις ὁμιλῶν ὀρθότερον λογιωτάτων τινῶν λέγει, ἐχάλασα τὸν ἐχθρὸν, καὶ χάλασμα καλεῖ τὸ ἐρειπιομένον τεῖχος. Χαλασμὸν ὠνομάσαμεν τὴν deroute τῶν γάλλων. Διατὶ νὰ μὴ προτιμῶμεν τοῦ λαοῦ τὰς λέξεις, ὅταν δὲν ᾖναι οὔτε βάρβαροι οὔτε ξένοι;

Τότε δὲ ἔχετε εἰς κανόνα τὴν πολλάκις παραγνωρισθεῖσαν ταύτην ἀρχὴν, ὅτι τὸ βάθος τῆς φάλαγγος δὲν ἐμποιεῖ καμμίαν δύναμιν εἰς τὸ προπορευόμενον αὐτῆς τάγμα, τὸ μόνον δυνάμενον νὰ ἐνεργῇ μετ' ἐπιτυχίας. Πρέπει λοιπὸν τὰ ἄλλα τάγματα νὰ τὸ παρακολουθῶσιν εἰς πρεπούσας διαστάσεις, ἵνα προστατεύωσι τὸ πρόμαχον τάγμα, ἀλλὰ νὰ μὴ πάθωσι καὶ αὐτὰ ὅταν τοῦτο πάθῃ, διότι, συμπυκνουμένων τῶν ταγμάτων, ἡ ἀταξία ἢ εἰς τὸ πρόμαχον τάγμα γενομένη, καὶ ὁ πανικός φόβος ἐνίοτε ὁ ἀπ' αὐτῆς ἀπορρέων, διαδίδονται ἀπὸ τοῦ δεξιῦ πρὸς τὸ ἀριστερὸν μετὰ ταχύτητος ἀκατακλήτου.

Ἄν ἀναγκάζομεθα νὰ ἐκτελῶμεν πρὸ τοῦ ἐχθροῦ πλαγίας κινήσεις, πρέπει νὰ τὰς ἐκτελῶμεν φαλαγγιδῶν καὶ εἰς πλήρη διαστήματα. Οὕτω δὲ μία ἀπλῆ περιστροφή ἐκάστου τῶν στοιχείων τῆς φάλαγγος συντελεῖ τὴν κάρταξιν.

Ἄν ὁ στρατὸς, φαλαγγιδῶν βαδίζων οὕτω πλαγίως καὶ κατὰ πλήρη διαστήματα, ἀπειληθῇ ὑπὸ τοῦ ἵππικου, τότε ὁ οὐλαμὸς ἢ τὸ ἀπόσπασμα ὡδῶν προμάχων ἐκάστου τάγματος, ἄς ἐκτελέσῃ ἐν ὄγδοον κλίσεως, οἱ δὲ λοιποὶ ἄς συμπυκνωθῶσι μορφούμενοι πρὸς τὸ κίνημα τοῦτο καὶ ἰσοῦ τὰ τετράγωνα σχηματίζονται ἄνευ ἀταξίας. Οὕτω λοιπὸν κατ' ἀμφοτέραις τὰς περιπτώσεις, εἴσθε πάντοτε προπαρεσκευασμένοι εἰς μάχην.

Ἡ προσβολὴ ἀναπτέρονται τὸ θάρρος τῶν στρατευμάτων, ἀλλ' ὁ πόλεμος ὁ ἀμυντικός, ὅταν μάλιστα παραταθῇ, καταβάλλει τὸ πνεῦμά των.

Ὁ στρατὸς λοιπὸν ὅστις ἀσάλευτος μάχεται, καὶ σύμμαχον ἔχει τὴν δυσχωρίαν, ἀναγκάζεται σχεδὸν πάντοτε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν, τοῦ διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ἢ μετώπου μεταβολῇ πρὸς δεξιὰ δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἐνώπιον τῶν πολεμίων πυρῶν, ἐνῶ κατὰ τὰς αὐτὰς περιστάσεις ἢ ἐκτέλεισις *Μετώπου μεταβολῆς ὀπισθεν*, εἶναι σχεδὸν πάντοτε ἀδύνατος καὶ καταστῆ εἰς χαλασμόν.

Ἐν ἀμυντικῇ λοιπὸν εὐρισκόμενοι θέσει, φροντίσατε, ὅσοῦ δυνατὸν, νὰ λάβητε σχῆμα προσβολῆς. Μείνατε ὀπισθεν τῶν σημείων, ὅπου θὰ πολεμήσητε καὶ ὅθεν δὲν πρέπει νὰ προσπεράσῃτε, ἵνα οὕτω δυναθῆτε νὰ χωρήσητε πρὸς τὰ ἔμπροσθεν. Ἄν δὲ ποτε τύχητε εἰς ὑποχώρησιν καθ' ἣν ἀναγκασθῆτε νὰ πολεμήτε ὑπὲρ τῆς θέσεως, στραφῆτε ἀρμυδίως καὶ προσβάλλετε καρτερῶς τοὺς πολεμίους. Οὕτω πρὸς τούτους μὲν γίνεσθε φοδερῶτεροι, τῶν δὲ ἡμετέρων τὸ φρόνημα ποιεῖτε ὑπερήφανον.

Δὲν εἶπον τυχαίως, ὅτι « ἀν' ὑποχώρησῃτε ὅπου πρέπει νὰ πολεμήτε ὑπὲρ τῆς θέσεως ». Ἀληθῶς εἰς ὑποχωρήσεις τινας, μέγας καὶ

μόνος σκοπὸς εἶναι τὸ νὰ ἀπομακρυνώμεθα ταχέως καὶ πρὸ τῆς πησάσεως τοῦ ἐχθροῦ, ἵνα ἀποφύγωμεν τὸν χαλασμόν. Πολλὰ ἔχομεν κατὰ τοὺς παρελθόντας ἡμῶν πολέμους παραδείγματα μεγάλων καταστροφῶν, αἵτινες δὲν θὰ ἐγίνοντο ἂν οἱ ἠττηθέντες, εἴτε ὑπὸ ψευδοῦς αἰσθήματος τιμῆς καταχόμενοι, εἴτε μέτρα λαβόντες ἐσφαλμένα κατὰ τὴν μάχην, δὲν παρέτεινον πλέον τοῦ δέοντος τὴν ὥρην τῆς ὑποχωρήσεως καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ κινδύνου σωτηρίας.

Τάξις κατὰ κλίμακα.

Ὅτι περὶ ταύτης συνηθέστερον ἐν πολέμῳ καὶ δοκιμώτερον γινάσκονται τὸ λόξευμα, ἐκτελούμενον προσβλητικῶς μὲν ὑπὸ τῶν συμπεριλαμβανόμενων ἤδη κλιμακοειδῶν τάξεων, ἀμυντικῶς δὲ ὑπὸ τῶν ἄλλων αἵτινες εἰσὶν ὀπίσθιοι καὶ ἀπειλοῦσιν, ἀλλὰ δὲν μάχονται ἐτι, ἀνάγκη λοιπὸν, κύριε, νὰ προγυμνάσῃτε τὸν στρατόν.

Ἡ κατὰ κλίμακα τάξις ἀπεδείχθη ὅτι ὑπερασπίζεται τὰ πλευρὰ τῶν μαχομένων. Ὅθεν μὴ, ὡς συνήθως γίνεται, διατάξῃτε εἰς ὑπεράσπισιν τὰ πλευρὰ αὐτὰ τοῦ στρατοῦ, χάριν ἀμέσου προφυλάξεως, ἀλλὰ σχηματίσατε ὀπισθεν αὐτοῦ τάγματα κλιμακοειδῆ ἢ ὑπεράσπισις αὕτη εἶναι ἀσυγκρίτως καλλιτέρα τῆς πρώτης, διότι ἐκτείνεται μακρὰν καὶ ἀπειλεῖ τοὺς πολεμίους, ὅστινες ἂν προσβάλλωσι τὰ ἡμέτερα πλευρὰ, ἐκθέτουσι τὰ ἴδια αὐτῶν πλευρὰ εἰς τὴν προσβολὴν τῶν ἡμετέρων κλιμακοειδῶν ταγμάτων, ἢ ἀναγκάζονται νὰ τὰ ἀποφύγωσι διὰ κινήσεων καὶ στροφῶν πλατυτάτων, ὅπερ τοὺς ἀδυνατεῖ καὶ τοὺς ἐμβάλλει εἰς κίνδυνον.

Αἱ κλιμακοειδεῖς τάξεις ἄς σχηματισθῶσιν ἐπιτοπίως, ἵνα μὴ κατ' ἀνάγκην ἔχωσι, χάριν δυσχωρίας τυχοῦσης, τακτικά διαστήματα. Φθάνει μόνον νὰ σχηματίζωνται εἰς τρόπον ἀρμυδίου, ἵνα οὕτως, ἀμοιβαίως συνυπερασπιζόμενοι, κατορθώσωσιν ἐπωφελῶς τὸν σκοπὸν των, ὅστις εἶναι ἡ ἄμυνα τρεπομένη κατὰ πᾶσαν στιγμήν εἰς προσβολὴν.

Διάβασις στεροῦ κατὰ προχώρησιν ἢ καθ' ὑποχώρησιν, ἐνώπιον ἐχθροῦ γινομένη.

Ἐνταῦθα λησμονήσατε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς κανονικὰς τῆς θεωρίας διατάξεις.

Ὅταν πρέπῃ δι' ἐφόδου νὰ κυριεύσῃτε ἐν στένωμα, ἢ πρόμαχος τάξις, ταχέως καὶ δραστηρίως ὀδηγουμένη, πρέπει, ὡς προεῖπον, νὰ προηγήται τοῦ στρατοῦ εἰς εὐλογα διαστήματα. Ὁ πρῶτον δια-

βαίων στρατός κυριεύει θέσεις ταχέως και υποβοηθεῖ τῶν ἐπομέων αὐτῷ τὴν διάβασιν.

Ἄλλ' ὅταν υποχωροῦντες διαβαίνητε στενὸν, ἐκλέξατε λογάδας οἵτινες καρτερώς διοικούμενοι πρέπει νὰ κρατῶσιν, ὅσον ἔνεστι, μακρὰν ὑμῶν τοὺς πολεμίους. Ὁ στρατός οὕτω προστατεύμενος, διαβαίνει τὸ στένωμα, ἀπλούστερον, ὅσῳ δυνατὸν και ταχύτερον — αὕτη δι' αὐτὸν εἶναι ἡ καλλιτέρα μέθοδος.

Ὅταν πρέπει νὰ υπερασπισθῆτε γέφυραν τινα ἢ ποταμὸν, μὴ λησμονῆτε, ὅτι κάκιστα σκέπτονται ὅσοι τοποθετοῦνται πολλὰ πλησίον ἀφανιζόμενοι οὕτως ὑπὸ τῶν πολεμίων πυρῶν τῆς ἀπέναντι ὄχθης. Πρέπει μάλιστα εἰς ἀρμόδιον νὰ κρατῆται διάστημα, και νὰ υποπέσῃτε καρτερώς κατὰ τῶν πολεμίων, ὅσοι διαβῶσι τὸν ποταμὸν, διότι οὗτοι προσβαλλόμενοι πλησιέστατα παρ' ὑμῶν δὲν ἔχουσι πρόχειρον τὴν ἐπικουρίαν τῶν ὑπισθεν τεταγμένων. Οὕτε δὲ και τὸ πυροβολικὸν δύναται ἐκ τῆς πέραν ὄχθης νὰ κτυπήσῃ, διότι θὰ κτυπᾶ και τοὺς οικείους· οὕτω δὲ ἀναμφιβόλως ὑμεῖς εὐδοκιμεῖτε.

Ἀλλαγὴ διευθύνσεως ἐν στιγμῇ βαδίσματος εἰς μάχην.

Αὗται εἶναι κινήσεις πολλὰ ἐπωφελεῖς και συνήθειαι, ταύτας δὲ μόνον καλὸν νὰ ἐκτελῶμεν συνεχῶς εὐρίσκόμενοι ἐνώπιον ἐχθρικών πυροβόλων, ἵνα δώσωμεν νέαν διεύθυνσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν μαχημένων. Γυμνάσατε πρὸς τοῦτο ἐπιμόνας τὸν ὑμέτερον στρατόν.

Μέτρα κατὰ τοῦ ἱππικοῦ.

Τὸ θέμα τοῦτο, κύριοι, πρέπει ἀδιακόπως και σπουδαίως νὰ μελετᾶτε ἀναλογιζόμενοι τὰς περιπετείας εἰς ἃς δύναται νὰ ἐμπέσῃ τὸ ὑμέτερον πεζικὸν ἀντιπαρατασσόμενον κατὰ τοῦ ἱππικοῦ τῶν ῥώσων.

Ἐχετε ὡς ἀρχὴν ὅτι τὰ μεγάλα τετράγωνα, ἐσηματισμένα μετὰ ζυγῶν παρατεταγμένων και σχεδὸν πάντοτε κυματιζομένων, τῶν ὁποίων τὰ μὲν πυρὰ ἐνόητε ἀποθνήσκουσιν ἀραιὰ και ἀσυνάρτητα, ὁ δὲ σχηματισμὸς ἐπίπονος και βραδύς, τὰ μεγάλα, λέγομεν, τετράγωνα δὲν ἔχουσι καθόλου τὴν δύναμιν ἐκείνην και τὴν δραστηριότητα, τὰς ὁποίας κέκτηνται τὰ μικρὰ τετράγωνα, ὧν ἕκαστον σχηματίζεται ὑφ' ἑνὸς τάγματος, και πάντα ὁμοῦ συνυπερασπίζονται.

Προκειμένης ἐφόδου, δὲν ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν ἢ μόνον μίαν γραμμὴν ἱππέων, τῆς ὁποίας τὸ μέτωπον εἶναι ἴσον, κατὰ τὴν ἐκ-

τασιν, τοῦ μετώπου τοῦ προσβαλλομένου τετραγώνου. Οἱ δὲ ἱππεῖς, οἱ ὑπερκερῶντες αὐτὸ δεξιὰ και ἀριστερᾶ, προσβάλλουσιν ἀσκόπως και ἀπαντῶσι τὰ πλάγια τοῦ τετραγώνου πυρὰ και τὰ πυρὰ τῶν παρακειμένων ἄλλων τετραγώνων, και τότε δυσκόλως σώζονται ἀπὸ τῶν ἀκοιμήτων ἐστιῶν τούτων τῆς καταστροφῆς. Ἀλλὰ και οἱ ἵπποι οἵτινες ἔχουσι φυσικὸν τινα δισταγμὸν, φερόμενοι κατὰ τοιούτων τάξεων, ἀφ' ὧν βέουσι πυρὰ ἀδιάκοπα, λοξεύουσιν εὐκόλως δεξιὰ και ἀριστερᾶ ὅταν αἱ γωνίαι τῶν τετραγώνων ἔχουσι τὸ πρέπον μῆκος. Τοῦναντίον συμβαίνει ὅταν οἱ ἵπποι εὐρίσκωσι τὰς γωνίας πολὺ παρατεταγμένας, και τότε φέρονται κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τοῦ τετραγώνου.

Ἡ ἀνατροπὴ τέλος Μεγάλου Τετραγώνου γινομένη ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ ἐλαττῶνει σημαντικῶς τὴν δύναμιν τοῦ ὀλοκλήρου στρατοῦ, και δύναται νὰ φέρῃ τὸν χαλασμὸν του. Ἀλλ' ἡ ἀνατροπὴ τετραγώνου, ἐξ' ἑνὸς τάγματος συγκειμένου, εἶναι συμφορὰ εὐκόλως ἐπανορθουμένη, ἀποθαῖρβώνει δὲ και καταβάλλει τὸ εὐδοκιμησάν ἱππικόν, και τὸ ἐκθέτει εἰς τὰ πυρὰ και εἰς τὰς λόγχας τῶν ἄλλων τετραγώνων, ὅσα ἔμειναν ἀσάλευτα.

Ἀλλὰ τὰ τετράγωνα ταῦτα ἃς ταχθῶσιν ἀρμοδίως, ὥστε αἱ πλευραὶ αὐτῶν νὰ συνυπερασπίζονται δραστηριῶς και ἀσφαλῶς. Προσεῖχτε λοιπὸν πολὺ και προγυμνάσατε δεόντως τὰ ὑμέτερα τάγματα, διότι ἡ ἐκτέλεσις ἢ εὐτυχῆς κατορθοῦται διὰ τῆς ἕξεως και τῶν ἐξασκήσεων.

Και ἡ πείρα και ἡ ἱστορία ὑμῶν ἐδίδαξαν εἰς ἡμᾶς, ὅτι πεζὸς στρατός, ἔχων μὲν ἀταραξίαν πνεύματος, διευθύνων δὲ πλήρη και καρτερὰ τὰ πυρὰ του, οὐδέποτε ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ ἀνατρέπεται, ἀλλ' ὁ πεζὸς στρατός ἀνάγκη νὰ ἔχῃ περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης πεποίθησιν, μεταδόσατέ την λοιπὸν εἰς τὰς ὑμετέρας τάξεις. Ἀναπερώσατε, κύριοι, τὸ φρόνημα τῶν στρατιωτῶν, ἵνα μάθωσιν ὅτι ἡ ἀνάπτυξις ἀνδρῶν και ἱππων ἐφορμῶντων εἶναι ἀπλὰ ἐπιδείξεις και φοβερισμοὶ και οὐδὲν ἄλλο.

Τὰ τετράγωνα δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσι λίαν ἐπωφελῶς τὴν διὰ διπλῆς σφαιρᾶς βολήν. Μὴ τὴν παραμελήσατέ ποτε εἰς τοιαύτας περιστάσεις, διότι ἔχει ἀποτελέσματα ἀποφασιστικά, ἂν οἱ στρατιῶται τὴν μεταχειρίζονται ὅπως πρέπει.

Μία μόνη πλευρὰ τοῦ τετραγώνου μάχεται συνήθως κατὰ τῶν ἱππέων. Αἱ δὲ πλάγια εὐρίσκονται ἐμμέτως εἰς ἐνέργειαν, ἐνῶ ἡ τετάρτη ἡρεμεῖ. Τῆς τελευταίας ταύτης οἶτε οὐραγοὶ και οἱ ἀριστοὶ τῶν στρατιωτῶν τῆς, δύνανται νὰ σχηματισθῶσι τότε εἰς ἐφεδρείαν, ἔχουσιν μὲν διπλᾶς σφαιρᾶς εἰς τὰ τουφέκια, μεταχειριζόμενη δὲ

τὰ πυρὰ αὐτῆς μόνον ἐν καιρῷ τῷ δέοντι καὶ ὅπου συμφέρει, ἀλλὰ πάντοτε ἢ ἐφεδρεία αὐτῆ θὰ ἐνεργῆ κατὰ τὸ προπαρασκευασμένον σχέδιον τοῦ ταγματάρχου.

Ἄλλ' οὐδὲν ἀνέφερα μέχρι τοῦδε, κύριοι, περὶ τῶν ἔργων τῆς ἰππικῆς δυνάμεως καὶ τῶν πυροβολητῶν, διότι ταῦτα ἐξαρτῶνται ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων περιστάσεων, αἵτινες πολυπλασιάζουσι καὶ ποικίλλουσι τὰ μέτρα, δι' ὧν γίνεται, ἐν μάχῃ, χρῆσις τῶν εἰρημένων δύο κλάδων τῆς στρατιᾶς. Ἄν ἐκταθῶ ἐπὶ τῶν περιστάσεων ἐκείνων, ἀπομακρύνομαι τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν ὁδηγιῶν μου, ὡς προσδιώρισα αὐτὸν, καὶ καταντῶ εἰς στοιχειώδη παράδοσιν τῆς τακτικῆς τῶν τριῶν κλάδων. Δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ σκοπὸς μου.

Ἄς ἔχωμεν ὅμως, παραδεδεγμένην προτοῦ, ἀρχὴν τινα καθαρὰν περὶ τῆς χρήσεως τῆς ἰππικῆς δυνάμεως, ἢ δὲ ἀρχὴ ἔσεται ἡ ἐφεξῆς. Ἄς οικονομῶμεν, παντοίῳ σθένει καὶ ἐν πάσῃ στιγμῇ, τὴν ἰππικὴν δυνάμιν, σκεπτόμενοι πόσον εἶναι δύσκολος ἡ ἀντικατάστασις αὐτῆς. Μόνον θὰ τὴν μεταχειρισθῶμεν εἰς περιστάσεις, τὰς ὁποίας ἐγὼ θὰ ὀρίσω, ἄλλως τε μὴ λησμονῶμεν ὅτι μόνον πρέπει νὰ στέλληται κατὰ τοῦ πλήθους, ὅταν τοῦτο ἀρχίσῃ νὰ συνταράττηται ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῶν πεζικῶν τάξεων καὶ τοῦ πυροβολικοῦ. Ποτὲ δὲ δὲν πρέπει νὰ ἀναπτύξωμεν τὴν ἰππικὴν δυνάμιν εἰς τάξεις πεπυκνωμένας, μίαν κατόπισθεν ἄλλης, διότι οὐ μόνον διὰ τὴν πυκνότητα δυσκόλως προσελαύνει, ἀλλὰ καὶ ἂν ἡ πρώτη γραμμὴ κινῆται καὶ αἱ λοιπαὶ συμπαρασύρονται, πρὶν προφθάσῃ νὰ ἐλκύσῃ τὴν σπάθην.

Τέλος δὲ, ὡσάντις τύχη τὸ ἰππικὸν ἔχων τὰ πλάγια ἀσκεπῆ, συμφέρει νὰ ἐπιτάξῃ ἴλας τινὰς κλιμακηδόν, ἵνα τὴν προφυλάξωσιν, ἐκ τούτου τοῦ μέρους, ἀπὸ πάσης αἰφνιδίας ἐφόδου.

Ἄλλὰ τὸ πυροβολικὸν ἄς σχηματίσῃ τὴν ἐφεδρείαν αὐτοῦ μετὰ πλείστων ὄσων ἐπίππων κανονοστοιχιῶν, ἵνα συγκεντρώη εὐκόλως καὶ τάχιστα τὴν δυνάμιν τοῦ ὅπου ἡ ἀνάγκη παρουσιασθῆ.

Μὴ δὲ λησμονήσῃ ποτὲ ὅτι κυρίως ὀφείλει νὰ ἀνατρέπῃ καὶ συνταράττῃ τὰ συνειλεγμένα πλήθη τῶν πολεμίων καὶ νὰ ἀντιπυροβολῇ κατὰ τοῦ πυροβολικοῦ αὐτῶν. Πρέπει δὲ, κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίστασιν, νὰ μεταχειρίζηται μόνον ποσὸν τι ὀρισμένον ἐκ τῶν πυροβόλων αὐτοῦ.

Πολλάκις δὲ, κατὰ τὴν ἀναμοζάλην τῆς μάχης, παρουσιάζεται εἰς τὸ πυροβολικὸν ἡ εὐκαιρία νὰ κτυπήσῃ τὰς τάξεις ἢ τὰς φάλαγγας τῶν πολεμίων ἐκ τῶν πλευρῶν ἢ ἀπὸ νότου. Ὀλίγοι τινὲς κανονοβολισμοί, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γενόμενοι, φέρουσι ἀποτελέ-

ματα ἠθικὰ σημαντικώτατα· καὶ οἱ γενναιότεροι τῶν πολεμίων ἀποθαρρύνονται.

Τὸ πυροβολικὸν, τὸ ὁποῖον θὰ ἐνεργῆ μετὰ τοῦ πεζικοῦ, εἰς τετραγώνον κατὰ τῆς ἰππικῆς δυνάμεως ἐσχηματισμένου, τάσσεται ὀπισθεν τῶν ἤττον ἀπειλουμένων μετώπων. Κατὰ τινὰς δὲ σπουδαίας περιστάσεις, μέρος τῶν πυροβόλων ἢ ὅλα ἀποζυγοῦνται, διὰ χειρὸς μεταχειριζόμενα, καὶ οἱ ἵπποι εἰσάγονται εἰς τὰ τετράγωνα. Ὅσα δὲ πυροβόλα δὲν ἐνεργοῦν, μένουσιν ἐκεῖ μέχρις οὐ παρέλθῃ ὁ κίνδυνος.

Ἀκολουθεῖτε μετὰ προσοχῆς τὰς βολὰς τῶν ὑμετέρων ψιλῶν πεζῶν ἀκροβολιστῶν κατὰ τοῦ πολεμίου πυροβολικοῦ. Ἡ μακρὰ ἐνέργεια τῶν ὄπλων καὶ ἡ εὐστοχία αὐτῶν πρέπει ἀλανθάστως νὰ συνταράξῃ διὰ πυρῶν φονικῶν τὰς ἀντιμετώπους κανονοστοιχίας τῶν πολεμίων, ἐκ τούτου δὲ προσδοκᾶται αἴσιον ἀποτέλεσμα, τότε καὶ μόνον συμπληρούμενον, ὅταν οἱ ὑμέτεροι ψιλοὶ ἀκροβολισταὶ ἀποκτήσωσιν ἐν μάχῃ τὴν ἀπαιτουμένην πείραν, καλῶς ἤδη καὶ ἐντελῶς ἐκπεδευθέντες κατὰ τὴν θεωρίαν.

Ἄλλὰ τότε, εἴτε ὡς ἀκροβολιστὰὶ προτασσόμενοι καὶ προξενούντες εἰς τοὺς πολεμίους ἀταξίαν τε καὶ ταραχὴν, εἴτε εἰς τάγματα συντεταγμένοι καὶ ἀραιοῦντες καὶ χαλῶντες τὰς ἐθνηκῆς τάξεις, διὰ τῶν ἠνωμένων αὐτῶν πυρῶν, τότε λέγω ἢ ἀπ' αὐτῶν προξενουμένη ὠφέλεια ἔσεται ἀκαταλόγιστος, δικαιοῦσα οὕτω τὰς ἐλπιδάς, δι' ἧς ὀργανίσθη ὁ εἰδικὸς οὗτος κλάδος τοῦ πεζικοῦ.

Πολλὰ εἶχον, κύριοι, νὰ σᾶς πρᾶξηρῶ, συνιστῶν εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἀόκνως ἐπιμελούμενοι καὶ προσέχοντες, ὀργανίσητε τὰς ὑμετέρας προφυλακὰς, διότι οἱ πολέμοι ἀναριθμήτους ἔχουσι ἀτάκτους στρατιώτας, οἵτινες θὰ προσπαθῶσιν ἀδιακόπως νὰ ἐπιβάλωσιν αἰφνιδίως καθ' ὑμῶν καὶ νὰ σᾶς διαταράττωσι κοιμωμένους· ἀρκούμαι μόνον νὰ ὑπενθυμίσω εἰς ὑμᾶς τοῦτο, ὅτι ἐὰν φυλαγῆτε ἐκ τοῦ πλησίον, τοῦτο λέγεται φύλαξις κακὴ, ἢ μάλλον οὔτε φύλαξις λέγεται, ἐκτὸς τῶν προφυλακῶν ὅσας θὰ τάξῃτε ὅπως θέλῃ ἡ θεωρία καὶ ἡ πείρα, πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ φυλάττησθε τὴν νύκτα, διανεμόντες περίξ τοὺς νοσημονεστέρους τῶν ἀνδρῶν ἵνα φέρωνται μακρὰν καὶ πρὸς τοὺς δρόμους τοὺς εἰς τὴν ὑμετέραν παρεμβολὴν ἄγοντας. Καὶ αἱ προφυλακαὶ αὐταὶ ἄς ἀσφαλιζῶνται διὰ τοῦ αὐτοῦ μέτρου, φυλάττωσαι οὕτως οὐ μόνον τὰ πρὸ αὐτῶν μέρη, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ὑποχωρήσεως, καθ' ἣν πολλάκις οἱ πολέμοι προλαμβάνουσι τὰς προφυλακὰς.

Περὶ τὴν σπουδαιότητα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην πρέπει νὰ ἀσκολῶνται καθ' ἑκάστην οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ σωματάρχαι, ἐξετάζοντες

μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας τὴν φύσιν τῶν χωρίων ὅπου θὰ ἐκκαταστῶσιν αἱ δυνάμεις αὐτῶν.

Τελειόνω ἐνταῦθα τὰς συνοπτικὰς ταύτας ὁδηγίας, δι' ὧν ἠθέλησα νὰ δεῖξω γενικὰ τινὰ μέτρα, ἐφαρμοστέα ἐπὶ τῶν χωρίων τῆς μάχης. Αὕτη δὲ δὲν εἶναι ἔμπνευσις ἀπὸ τοῦ γραφείου, ὑμεῖς ἐκπαῖτε κάλλιστα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς· ἐδιδάχθην ἐν τῷ πρακτικῷ σχολείῳ τοῦ μεγαλοφυοῦς διδασκάλου, οὗτινος αἱ ἀναμνήσεις καὶ τὸ πνεῦμα διασώζονται ἐν ἡμῖν ζωηρότατα, τοῦ διδασκάλου ναί, ὅστις ἐπὶ τῶν θεμάτων αὐτῶν κατέτριψε τὸν περιλαμπρὴ αὐτοῦ βίον, ἐν μέσῳ τῆς ἀρθάρτου δόξης τοσοῦτων καὶ τηλικούτων νικῶν καὶ κατορθωμάτων.

Ἀνακεφαλαιῶ δὲ, ἐν ὀλίγαις λέξεσι, τὰ δόγματα ταῦτα.

Διὰ τοῦ λόγου, τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν παραδειγμάτων ὑμῶν, ἀνυψώσατε τὸ φρόνημα τοῦ στρατοῦ μέχρι τῆς περιωπῆς τῶν κτηκόντων του. Σχετίζεσθε μετ' αὐτοῦ ἀδικόπως, ἐμπνέοντες εἰς τοὺς ὑμετέροισι πολεμιστὰς τὴν πρὸς τοὺς ἀρχηγούς αὐτῶν ὑπόληψιν, ἥτις εἶναι θεμέλιον τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης, δι' ἧν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐδοκιοῦσιν οἱ πολέμουτες.

Ἐν ὥρᾳ δὲ μάχης, ἐφαρμόσατε, ἐπιτηδείως, εὐφυῶς καὶ ἀταρῶχος, ἕλιγμούς τινας ἀπλοῦς, ἐκ τῶν ἤδη ῥηθέντων, καὶ δεῖξατε ὅτι ἐμπνέετε ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ὑπενθύμισα εἰς ὑμᾶς πρὸ ὀλίγου, ἐνὶ δὲ λόγῳ ἅς ἐκτελῶμεν καλῶς σκεπτόμενοι καὶ σχεδιάζοντες, καὶ θὰ δεῖξωμεν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ὅτι τιμῶμεν καὶ φυλάττομεν τὴν κεκτημένην τῶν ὑμετέρων ὄπλων δόξαν.

Καὶ αἱ θερμότηται τῆς πατρίδος εὐχαί, καὶ τοῦ κόσμου ὅλου ἢ συμπάθεια παρακολουθοῦσιν ἡμᾶς κατὰ τὸν μακρὸν τοῦτον πόλεμον, καθ' ὃν ἐκλήθημεν νὰ ὑπερασπιζώμεθα τὸ δίκαιον τοῦ ἀδυνάτου κατὰ τῶν ἀδικῶν τοῦ δυνατοῦ, καὶ καθ' ὃν τασσόμεθα, ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης, ἀντιπρόσωποι μεγίστων καὶ νομιμοτάτων συμφερόντων.

Σὰς προσκαλῶ, κύριοι, νὰ μὴ παραλείπητε καμμίαν εὐκαιρίαν, ἵνα συγκεντρώσκητες περὶ ὑμᾶς τοὺς ὑμετέροισι ἀξιοματικούς, τοῖς ἀναγκάσθητε τὰς παρούσας ὁδηγίας, ἐξηγούντες αὐτὰς καὶ διασαφίζοντες, ὅπως νομίσητε πρέπον. Διχφέρομαι πολὺ καὶ θέλω νὰ ἐννοήσωσι καλῶς τὰς ἐμπεριεχομένης πρακτικῆς ἀληθείας καὶ μάλιστα τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μοὶ τὰς ἐνέπνευσε, τὸ δὲ πνεῦμα τοῦτο ὡς καὶ τὰς ἀρχάς, ἅς τὰς μεταδώσωσιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένους ὑπαξιωματικούς καὶ στρατιώτας. Ἡ δραστήριος ἄμα καὶ εὐφυῆς ἐφαρμογὴ ἔσεται γενικῆ ἐν τῷ στρατεύματι, καὶ πείθομαι ὅτι

εἰς τὰ ὑπάρχοντα στοιχεῖα τῆς ἐπιτυχίας, θέλομεν ἐπιπροσθέσει καὶ ἡμεῖς καὶ ἕτερα ἀποτελεσματικὰ στοιχεῖα.

Ὁ στρατάρχης τῆς Γαλλίας

Δρχιστράτηγος τῶν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν δυνάμεων,

A. ΔΕ-ΣΑΙΝΤ-ΑΡΝΟ.

Δημοσιεύοντες τὴν ἀπάντησιν τοῦ στρατηγοῦ Γενναίου Κολκοτρῶνῃ, κατὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Σ. Τρικούπη, δὲν δυνάμεθα νὰ υποκρύψωμεν ὅτι ὁ Κ. Σ. Τρικούπης κατεσκεύασεν ἰδίαν ἱστορίαν, ἥτις ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ὁμοιάζει σῶμα σεσηπόδ, κεκαλυμμένον μὲ λαμπρὰν πορφύραν.

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀρετῆς, οἱ ἥρωες τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, κατώρθωσαν ὁμολογουμένως πράξεις ἀθανάτους ἅς ἔσπευεν ἢ εἰς αὐτὰς διὰ παντός ὀφειλομένη ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, ἀφιλοκερδεῖς καὶ γενναῖοι, χύσαντες τὸ μαρτυρικὸν καὶ ἅγιον αὐτῶν αἷμα, καὶ δαπανήσαντες τὰς περιουσίας αὐτῶν, οὐδὲν ἄλλο ἐγκατέλειψαν διὰ τὴν μνήμην αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα, παρὰ τὸ ὄνομα καὶ τὰς πράξεις των. Ἄλλ' ὡς νὰ μὴ ἤρουν αἱ χάριν τῆς ἐλευθερίας μεγάλαι αὐτῶν θυσίαι, διὰ τῶν ὁποίων κατῆλθον καὶ κατέρχονται καθεκάστην πένητες εἰς τὸν τάφον, οἱ Γίγαντες τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, οἱ καταπλήψαντες μὲ τὴν δόξαν αὐτῶν τὸν αἰῶνά των. Ἔρχονται σήμερον οἱ καθολοκληριῶν ἢ ἐν μέρει ξένοι τῶν μεγάλων τῆς ἐπαναστάσεως ἡρωϊκῶν σκηνῶν, νὰ συγγράψωσιν ἱστορίας φανταστικῆς, ἱστορίας ψευδεῖς, ἱστορίας τὰς ὁποίας ὑπαγορεύει τὸ φατριαστικὸν πνεῦμα, καὶ μὲ βέβηλον χεῖρα ἀρπάζοντες ἐκ τῶν τάφων τῶν Ἡρώων τὴν μόνην ἀμοιβὴν καὶ δάφνας αὐτῶν, ζητοῦν νὰ ἐπικοσμήσουν μὲ ταύτης τὰς κεφαλὰς ἄλλων, ἢ νὰ τὰς ρίψουν εἰς τὴν λίμνην τῆς λήθης, λησμονοῦντες ὅτι εἶναι ἐντιμότεροι οἱ κλέπτοντες τὴν φθαρτὴν περιουσίαν τῶν συμπολιτῶν των, ἀπὸ τοὺς κλέπτοντας τὴν ἀφθαρτον δόξαν ἡρωϊκῶν ἔργων πραγθέντων πρὸς ἐλευθερίαν τῆς φιλότατης Πατρίδος.

Ἐφείλεται νέα ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη εἰς τοὺς ἀντιπροσώπωντας ψεύδη ἀμυροῦντα τὴν δόξαν τῶν Γίγαντων τοῦ ἀγῶνος,

τὴν δόξαν αὐτῆς τῆς Πατρίδος, ὑβρίζομένης ἀπέναντι τοῦ κόσμου, χάριν ἰδιοτελῶν συμφερόντων, χάριν τοῦ πατριαστικοῦ πνεύματος· καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου δημοσιευομένων τῶν μέχρι τοῦδε συγγραφέντων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη ἀπομνημονευμάτων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἐξομεν τὴν ἀλήθειαν ὡς κολοσσαῖον βράχον κατὰ τῶν ψευδῶν ἱστορημάτων τῶν παρασσόντων καθεκαστην καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς τάφους τὰ ὄστα τῶν Ἡρώων τῆς Ἑλλάδος.

ΟΛΙΓΑΙ ΛΕΞΕΙΣ

ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ Ι. Θ. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΟΥ,

Εἰς ἀνασκευὴν διηγήματός τινος τοῦ

Κ. ΤΡΙΚΟΠΗ.

—*—*—*—

Ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ Κοινὸν κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα, καὶ ἐν ὀλίγοις ἐπικρίνων τὸν Κ. Τρικοῦπην εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην ἐξιτόρησιν τῶν πραγμάτων τῆς ἐν Τροιζίνι Συνελεύσεως, ὑπεσχέθη, ὅπως μετ' ὀλίγον εἰδικώτερον πραγματευθῶ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Συγχρόνως ἐπεφυλάχθην, ὅπως προῶ ἀκολούθως καὶ εἰς τὴν γενικὴν ἐπὶ τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ Κ. Τρικοῦπης ἐπικρίσιν. (1) Ἐκ-

(1) Εἰς τὴν ἐπικρίσιν ταύτην θέλω ἐλθεῖ, διότι, παραδόξως, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Κ. Τρικοῦπης, ὑπάρχουσι πλεῖστα τεμάχια, κατὰ λέξιν σχεδὸν ἐκ τῆς ἀγγλιστῆ γεγραμμένης ἱστορίας τοῦ Κ. Γόρδωνος μεταεξηθέντα, ὡς ἀπέδειξαν τοῦτο διάφοροι, γνωρίζοντες τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Τὸ τοιοῦτον δὲ ἐξέπληξε πάντας, πῶς ὁ Κ. Τρικοῦπης ἐδανείσθη, γράφων ἱστορίαν Ἑλληνικὴν καὶ αὐτὸς Ἕλληνας ὄν, πληροφορίας ξένου, καὶ ξένου μάλιστα, μὴ διαμείναντος διαρκῶς ἐν τῇ Ἑλλάδι· Ὁ Κ. Γόρδων, ὡς ὑπάρχει πισίγνωστον, ἦλθεν ἐνταῦθα τῷ 1821, περὶ τὰ τέλη τῆς πολιτορκίας τῆς Τριπύλης, καὶ μετὰ δύο μῆνας ἀνεχώρησεν εἰς Μελίταν, ὅπου ἔγραψε κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν, ὡς ὑπάρχει πανθομολογούμενον. Ὁ Κ. Γόρδων ἐπανῆλθε περὶ τὰ τέλη τοῦ 1825, φέρων ἐπίσης διάφορα βοηθήματα τῶν ἐν Εὐρώπῃ φιλελλήνων, καὶ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Ἐπτανήσους ἐπανέκαμψε δὲ καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1826 εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνεμέθεσεν εἰς τὰς ἐν Φαλήρῃ μάχας μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ στρατηγοῦ Τζούρτζε, ὅτε πάλιν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Εὐρώπην. Εἰς συγγραφεὶα τῆς μὴ γινώσκοντα τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐκ διαλειμμάτων μόνον ἐν Ἑλλάδι· εὐρέθηεν ὁ Κ. Τρικοῦπης οὐδέποτε ὡφείλε νὰ δώσῃ πίστιν. Ἱστορία Ἑλληνική ὑπὸ Ἑλλήνων γραφομένη καὶ τὸ πρωτότυπον ἀξιοῦσα, οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ κάμῃν δάνεια εἰς ξένων τῶν ἀτελεῖς, μάλιστα δὲ καὶ τὰς μὴ τὸσφ ἀμερολήπτους, ἐκθέσεις καὶ πληροφορίες.

πληρῶ ἤδη τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην. Μὴ περιοριζόμενος δὲ εἰς τὴν ἰδίαν ἐμοῦ μαρτυρίαν, ἢ εἰς ἄλλων τὰς ἀτομικὰς πληροφορίας στηριζόμενος ἀποκλειστικῶς, τὴν ἀπαντητὴν μου θεμελιῶ ἐπὶ τῶν ἀνθεντικωτάτων μαρτυριῶν, ἐπὶ ἀξιοματικῶν ἐγγράφων καὶ ἐπὶ γεγονότων ἀφιλονεικίῳ. Διὰ τῶν πραγμάτων δὲ αὐτῶν ἀποδειχθήσεται, ὅπως ἐσφαλμένως ἐξέθηκεν ὁ Κ. Τρικοῦπης τὰ κατὰ τὴν Συνέλευσιν τῆς Τροιζίνος, ὅπως πρὸς ἑαυτὸν ἀντιφάσκει καὶ πρὸς τὰ πασίδηλα γεγονότα ἀντίκειται, τὸσον πικρῶς κατενεχθεὶς κατὰ μεγίστης μερίδος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ ὅπως ἠδίκησε τὸ Ἑλληνικὸν ἅπαν παριστῶν τοῦτο παραδόξως κατασπαρασσόμενον καὶ ἔρμαιον τῶν φαυλοτέρων παθῶν καθιστάμενον, καθ' ἣν ὥραν μάλιστα ἡ Πατρίς ἀπῆτει παρὰ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς πολιτικὴν ἀρετὴν, καὶ οὐδὲν ἴσως ἕτερον. Ἡ ἀνάγνωσις μόνη τοῦ τεμαχίου τῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Τρικοῦπης, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν συζήτησιν ταύτην, πιστεύω, ὅτι ὑπάρχει ἀρκούσα δικαίωσις τῆς σπουδῆς, δι' ἧς ἐπεχείρησα τὴν ἀνασκευὴν τῶν ἀξιώσεων τοῦ ἱστορήματος τούτου. Παραθέτω λοιπὸν ὀλόκληρον τὸ τεμάχιον.

« Διηρημένη ἦτο καὶ ἡ παρούσα Συνέλευσις, ὡς καὶ ἡ τοῦ Ἄστρους, »
 « συνήρχετο ὅμως ὅλη εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, καὶ συνειργάζε- »
 « το ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ παρὰ τὴν κόμην τῶν Δαμαλῶν καὶ ὑπὸ »
 « τῶν ναμάτων τῆς ἱπποκρήνης ποτιζομένου λεμονῶνος· δὲν ἦσαν δὲ, »
 « ὡς οἱ ἐν Ἄστρει, εἰς πολιτικούς καὶ πολεμικούς, ἀλλ' εἰς Πελοπον- »
 « νησίους καὶ Στερεοελλαδίτας διηρημένοι· διότι, ὡς προανφέρω- »
 « μεν, τὸ ζήτημα τοῦ καιροῦ τούτου ἦτον ἢ εἰς τὸν συμβιβασμὸν »
 « συμπερίληψις ἢ μὴ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἐκλίναν πρὸς τοὺς Στε- »
 « ρεοελλαδίτας καὶ οἱ νησιῶται· τὸσον δὲ ἦσαν οἱ πλείστοι τῶν »
 « πληρεξουσίων τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους ἐξημμένοι καὶ δύσ- »
 « πιστοι πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων, »
 « λογαριεῖσθαι γενομένης, ἐξώκειλαν καὶ εἰς ἄτοπα· ὁ δὲ Πιπειρώ- »
 « της ὀπλαρχηγὸς Γ. Κίτζος ἐλθὼν εἰς τὸ μέσον, βραστῶν κλάδον »
 « δένδρου καὶ σείων κατὰ πρόσωπον τοῦ Κολοκοτρώνη, τὸν ὕβρισεν »
 « ὡς ἀνδρὸν καὶ μηδαμινόν. Ἀγανακτήσαντες οἱ Πελοποννήσιοι »
 « ἐρώναζαν εἰς τὰ ὄπλα, εἰς τὰ ὄπλα ἐρώναζαν καὶ οἱ Στερεοελλα- »
 « δίται, διηρέθησαν ὅλοι οἱ Πληρεξούσιοι εἰς δύο στρατόπεδα, ἐξῆλ- »
 « θον τοῦ λεμονῶνος οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐξ ἐνός, οἱ δὲ Στερεοελ- »
 « λοδίται ἐξ ἄλλου μέρους, οἱ μὲν ἔτρεξαν καὶ ἐκλείσθησαν ἐν ταῖς »
 « οἰκίαις, οἱ δὲ κατέλαβον ὄχυράς θέσεις, ὅλοι ἐτοιμάσθησαν εἰς »
 « πόλεμον, καὶ ἐν μία πιστολίᾳ ἐπιπτεν, ὁ τόπος τῆς συνελεύσεως »
 « θὰ ἐγένετο τόπος σφαγῆς· ἀλλ' οἱ μετριώτεροι τῶν Πληρεξουσίων »
 « πεσόντες εἰς τὸ μέσον, καθυσύχασαν τὰς δεινὰς ταύτας τραχὰς.

» Τοιαύτη ἦτον ἡ ἀρχὴ καὶ τοιοῦτον τὸ τέλος τῆς ἐν Τροϊζῆνι συ-
» νελεύσεως· ἤρχισε καὶ ἐτελείωσεν ἐν διχονομίαις, δυσπιστίαις καὶ
» ταρχαίς (1) »

Ὡς βλέπομεν, τρία εἰσὶ τὰ κύρια θέματα ἢ μᾶλλον τὰ συμπεράσ-
ματα τῆς περιόδου ταύτης·

α.) Ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ ἔτος 1827 ἀνεφύη διαίρε-
σις οὐχὶ ἀπλῶς πολιτικὴ, ἀλλ' ἐθνικὴ, «εἰς Πελοποννησίους καὶ Στε-
ρεοελλαδίτας· » καὶ ὅτι ἡ ἀποστροφή τῶν Πελοποννησίων πρὸς τοὺς
κατοίκους τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ βαθμοῦ τούτου προέβη
τότε, ὥστε οἱ πρῶτοι ἤθελον, ὅπως μὴ συμπεριληφθῆ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς
εἰς τὸν πρὸς εἰρηνopoίησιν τῆς Ἑλλάδος συμβιβασμὸν, τὸν διαπραγ-
ματευόμενον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινου-
πόλει πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας Στρατφόρντ Κάνιγκ, νῦν Λόρδου Ρεδ-
κλήφ, τῇ συμπράξει καὶ τῶν ἄλλων ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεων
τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Γαλλίας.

β.) Ὅτι ἡ ἐν Τροϊζῆνι Συνέλευσις, διερμηνεύς τῶν ἐπικρατουσῶν
κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ιδεῶν τοῦ μερισμοῦ, παρέστησε τὸ ἐλευθέρων
θέματα διαπληκτισμῶν καὶ ἐρίδων ἀποτροπαίων, « διαιρεθεῖσα εἰς
Πελοποννησίους καὶ Στερεοελλαδίτας, » καὶ καταστάσα ὄργανον
οὐχὶ συμφιλίας καὶ διαλλαγῆς, ἀλλ' ἐρεθισμοῦ καὶ ἐντάσεως πρὸς
τὴν διαίρεσιν μέχρι βήξεως· καὶ ὅτι ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τούτους ἤρ-
χαστο καὶ ἐτελείωσε.

γ.) Ὅτι, συνεπεία τῆς ἀνθελληνικῆς διαγωγῆς τῶν Πελοποννη-
σίων καὶ τῆς ιδέας αὐτῶν, ὅπως ἀποκλεισθῆ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς τῆς
ἐλευθερώσεως, ὑβρίσθη ὑπὸ τινος τῶν τῆς Ἠπείρου ὀπλαρχηγῶν, τοῦ
Γ. Κίτζου, ὁ γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν Πελοποννησιακῶν ὀπλων Θεό-
δώρος Κολοκοτρώνης.

Ἰδέαι τοιαῦται ἀπήθουν πάντως ἀναίρεσιν· ὡς Ἕλληνα μὲν, ἐπιθυ-
μῶ, ὅπως τὸ ἔθνος μου μὴ εἰκονισθῆ ὡς ἐπιλαθόμενον τῆς πρωτίτης
ἐθνικῆς ἀρετῆς, τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς ἐν ἐνὶ σώ-
ματι ἐνότητος· ὡς Πελοποννήσιος δὲ, ὀφείλω, νὰ ἀναίρεσω τοιαύτην
κατὰ τῶν συμπατριωτῶν μου στυγεράν κατηγορίαν, ὅτι αὐτοὶ ἐγέν-
οντό ποτε τὰ ὄργανα τῆς ἀποτροπίας καὶ ἀπαισίας ιδέας τοῦ χω-
ρισμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, ιδέας περικλειούσης ἐν ἑαυτῇ τὸν θει-
κτον τοῦ παρόντος καὶ τὴν διασκέδασιν τῶν γλυκυτέρων τοῦ μέλ-
λοντος ἐλπίδων· ἐπὶ τέλος, ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Κολοκοτρώνου καὶ
ὡς συναγωνιστῆς, καθῆκον ἔχω, ὅπως μὴ ἀφήσω τὴν σκιάν αὐτοῦ
ἐξυβριζομένην τῶσφ ἀναιδῶς καὶ τῶσφ ἐπιπολαίως.

(1) Ἰδε Τόμ. 4. Ἱστορίας Τρικούπη σελίς 131—132.

Διὰ ταῦτα ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐμενῆ τοῦ κοινοῦ προσοχὴν, καθόσον
τὸ θέμα, ἐξ ὧν ἀνωτέρω οἱ πάντες εἶδον, θίγει αὐτὰ τὰ σπλάγχνα
τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ μέλλοντος ἡμῶν.

Τὴν ἀπάντησίν μου πρὸς τὸν Κ. Τρικούπη διαίρω εἰς τρία μέρη,
συμφώνως πρὸς τὰς τρεῖς ιδέας τὰς ἐπικρατούσας ἐν τῇ περικοπῇ
τοῦ ἱστορήματος αὐτοῦ.

Α'.

Ἰπῆρχον ἄρα οἱ Ἕλληνες διηρημένοι τῷ 1827 εἰς Πελοποννησίους
καὶ Στερεοελλαδίτας, καὶ οἱ μὲν ἀπεστρέφοντο τοὺς δὲ, ὅπως
ἐξαγοράσωσι τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν διὰ τῆς δουλείας τῶν ἄλλων;

Ἐπειδὴ καὶ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου οὐδὲν ἕτερον εἰσιν, ἢ ἡ ἔκφρασις
καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ιδέας τῆς ἐν αὐτῷ ἐπικρατούσης, ἔπειτα, ὅτι
ὅπως γνωρίσωμεν τὴν ἐπικρατούσαν καὶ δεσπόζουσαν ιδέαν ἀνθρώ-
που τινός, καὶ ἐπομένως μιᾶς κοινωνίας, ἀρκεῖ, νὰ ἐρευνήσωμεν αὐ-
τὰς τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῆς. Ὅπως σχηματίσωμεν λοι-
πὸν ἀκριβῆ ιδέαν περὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ιδεῶν τῶν Πελοπον-
νησίων κατὰ τὸ ἔτος 1827, ὀφείλομεν, ἵνα ἐρευνήσωμεν ὅσοιαι
ὑπῆρχαν αἱ πράξεις αὐτῶν σχετικῶς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα.
Ἐἴτε γράφοντες, εἴτε πολεμοῦντες, εἴτε σκεπτόμενοι, εἴτε ὀπωρδήπο-
τε ἐνεργοῦντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰργάζοντο· ὁ ἄρα τῷ 1827 πρὸς τὴν
μερικὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν μόνον καὶ πρὸς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν ἄλ-
λων Ἑλλήνων, καὶ ἰδίως τῶν κατοίκων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἡ ἐνήρ-
γουν πρὸς τὸν γενικὸν σκοπὸν τῆς ἐλευθερώσεως τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ,
τοῦ λαβόντος μέρος ἐν τῷ ἀγῶνι; Ἐὰν ἐκ τῆς ἐρεῦνης ταύτης ἀπο-
δειχθῆ, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἐνήργουν ὑπὲρ τῆς γενικῆς ιδέας, τότε
ἡ ἀξιῶσις τοῦ Κ. Τρικούπη, ὅτι ἀπεχθάνοντο οὗτοι τὴν ἐλευθερίαν
τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, καταλήγει εἰς ἀπλοῦν πλάσμα.

Γνωστὸν ὑπάρχει, ὅποιαν κατεῖχε θέσιν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὁ
Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Εἰς τῶν πρεσβυτέρων στρατηγῶν, τὸ κατ'
ἀρχάς, ἀπέκτισσε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τὴν θέσιν τοῦ Γενικοῦ Ἀρ-
χιγοῦ τῶν Πελοποννησιακῶν ὀπλων. Τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦτο καὶ τὴν
ἐπιβρόχην αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀνδρείων στρατιωτῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν τῆς
Πελοποννήσου ἀνεγνώριζον ἀδιαφιλονεικῆτως οὐ μόνον οἱ Πελοπον-
νήσιοι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ξένοι τελευταῖον.
Ἀρκεῖ εἰς μαρτύριον, ὅτι πρὸς αὐτὸ ἔγραψεν ὁ Κάνιγκ, προκειμένης
τῆς διαπραγματεύσεως τοῦ συμβιβασμοῦ, καὶ τούτον ἐπεφόρτισεν ἡ

Ἰθνηκὴ Συνέλευσις, ὅπως ἀπαντήσῃ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀγγλίας. Προβαίνων δὲ καὶ περαιτέρω ὁ Κάνιγκ, ἐν τῇ ἀπὸ 15 (27) Ἰανουαρίου ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην, δι' ἧς ἀπαντᾷ εἰς δύο προηγουμένας ἐπιστολάς τούτου περὶ τῆς εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος, ἐκφράζει τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὰ πράγματα προχωρήσουσιν ἐπὶ τὰ κρείττω, καὶ ὅτι ἡ διαίρεσις τῶν ἀρχηγῶν, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιαύτη, ἐκλείψει μετ' ὀλίγον· « Εἰς τὴν ιδέαν δὲ ταύτην, προσθέτει, μετ' ὀλίγον, ὅπως ἐπιμένω ἔτι μᾶλλον, ἢ ὑπογραφή σας, ἣν εἶδον μετὰ τῶν ἄλλων. Τὸ δὲ αἰσθητὸν μου τοῦτο ἔχει ἐγγύησιν τὰ εὐγενικὰ προτερήματα, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδεὶς δύναται νὰ χαίρῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας ὀλοκλήρου ἔθνους εἰς κρίσιμους περιστάσεις (1). »

Ὁ Κολοκοτρώνης λοιπὸν, τοιοῦτος ὑπάρχων, τί ἀπάντησεν εἰς τὴν περὶ συμβιβασμοῦ ἐπιστολὴν τοῦ Κάνιγκος; Ἀπάντησεν ἄρᾳ γε συμφώνως πρὸς τὴν ιδέαν ταύτην καὶ τὴν διήγησιν τοῦ Κ. Τρικούπης:

(1) Ἴδου ὀλοκλήρου ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ.

« ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, 27 Ἰανουαρίου 1827.

« *Γυναίκατε Στρατηγῆ, Κ. Κολοκοτρώνη!*

« Μὴν σὺς ἀνέρερον διὰ τοῦ πλοιάρχου Χάμιλτων τὰ δύο γράμματα, τὰ ἵπτα ἔλαβον τὴν καλοσύνην νὰ μετ' ἐγράψω, ἕως οὗ ἦθελον εὐρεθῆ εἰς κατάστασιν νὰ σὺς δώσω τὴν εὐφραστον εἰδήσιν, ὅτι κατ' αὐτὰς ἤθελον παρουσιάσει εἰς τὴν Πόρταν τὰς προτάσεις τῆς εἰρήνης, ἐμπιστευθείσης εἰς ἐμὲ παρὰ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως. **Ἡ σιγή, τὴν ὁποίαν περιέμενον, ἔφθασε.**

« Πολὺς καιρὸς παρήλθεν, ἕως οὗ λάβω διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον τὴν ἀναγκαίαν ὑποστήριξιν. Ἄλλ' ὁ καιρὸς οὗτος δὲν παρήλθε χωρὶς ὠφελειάν τινα. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι ἡ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ῥωσίας ἀποκατασταθεῖσα συμφωνία ὡς πρὸς τὸ ἕκτερον τμήμα τοῦτο, καὶ ἡ εὐκρινὴς σύμπραξις τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων Δυνάμεων. Τόσα, περισσότερον ἐπεθύμουν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐνότητος αὐτῆς, καθὼς νομίζω, ὅτι ἡ προστασία, τοιαύτη ὅπως ἐχορηγήθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς μου ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τῶν Ἑλλήνων, εἶναι ἡ μόνη ἱκανὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον τῶν λαόντων μέρους εἰς τὸν πόλεμον. Πολλὰ ἀκούομεν περὶ τῆς ἀπειθείας τοῦ λαοῦ σας καὶ περὶ ἔριδος, ἣτις διαρεῖ τοὺς ἀρχηγούς σας· ἀλλ' ἐγὼ βασιζομαι εἰς τὴν φρόνησιν τοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὴν καλὴν πίστιν ἐκείνων, οἷνες ὑπέγραψαν τὴν ἀναφορὰν περὶ Ἀγγλικῆς προστασίας, διευθυνθεῖσαν πρὸς ἐμὲ παρὰ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως. Εἰς τὴν ιδέαν αὐτὴν μετὰ κάμενον νὰ ἐπιμένω ἔτι περισσότερον ἢ ὑπογραφή σας, τὴν ὁποίαν εἶδον μετὰ τῶν ἄλλων· τὸ αἰσθητὸν μου τοῦτο ἔχει ἐγγύησιν τὰ εὐγενικὰ προτερήματα, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδεὶς δύναται νὰ χαίρῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας ὀλοκλήρου ἔθνους εἰς κρίσιμους περιστάσεις.

« Ἐπὶ τοῦ παρόντος σὺς ἀποχαίρετῶ, Κύριέ μου, ἐκφράζων ἐνταυτῇ τὰς εὐχάς μου εὐχάς μου ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ἡμερῶν σας.

Στράτηγάρ Κάνιγκ.

Ὁ Πελοποννήσιος Κολοκοτρώνης, ἐν ὀνόματι καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς Ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσεως γράφων πρὸς τὸν Κάνιγκα, (1) ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐλευθερίας ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ διαβεβαιοῖ αὐτὸν, ὅτι ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες « εἰσι κατὰ πάντα σύμφωνοι » καὶ ὅτι « ἂν φημίζεται τι, ἢ εἶναι ἀπὸ ἐχθροῦς » τῆς Ἑλλάδος πλαττόμενον, ἢ, ἂν ἦναι καὶ πραγματικόν τι, ταῦτα « εἶναι ὡς ἐκ τῶν περιστατικῶν ἰδιαιτέραί τινες καὶ ἐσωτερικαί » συναλλήλοις διαφοραὶ, μὴ ἀντιβαίνουσαι εἰς τὸν γενικὸν σκοπὸν ». Ἀλλὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην τοῦ Κολοκοτρώνου παραθέτω ἐνταῦθα ὀλοκλήρον. Ἐκ τοῦ συνόλου αὐτῆς δύναται τις, ἵνα πεισθῇ ἔτι μᾶλλον, ὅπως ἠδίκησεν ὁ Κ. Τρικούπης τοὺς Ἕλληνας, ἀποδίδων αὐτοῖς ὀλέθρια καὶ ἀπαίσια αἰσθήματα. Ἴδου ἡ ἐπιστολὴ:

« ΕΡΜΙΟΝΗ, 28 Ἰανουαρίου 1827.

« *Μιλόρδε!*

« Εὐρισκόμενος ἐνταῦθα ὁμοῦ μετὰ τοὺς Πληρεξούσιους τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, συναθροισζομένους, διὰ νὰ δώσωμεν τέλος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Γ. τοῦ ἔθνους μας συνελεύσεως, ἦτις ἔλαβον τὴν ἔγκρισίν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἔλαβον μετὰ μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ βαθύ σέβας, Μιλόρδε! τὴν ἐπιστολὴν σας ἀπὸ 27 τοῦ ἐνεστῶτος ἔ. ν. γεγραμμένην· οἱ δὲ εἰρημόνοι πληρεξούσιοι μετ' ἐπαφρότησιν νὰ σὺς ὁμολογήσω ὁμοῦ μετὰ τὴν ἰδικὴν μου καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν μεγάλων εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν εὐνοίαν καὶ ἐπιμέλειαν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἀναλάβετε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔθνους μας, καὶ νὰ σὺς βεβαιώσω, ὅτι, μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ δείξῃ ποτὲ ἀπίθειαν ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ἢ ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι ταραχὴ τις καὶ σχίσμα μετὰ τῶν ἀρχηγῶν του, εἴμεθα μάλιστα σύμφωνοι κατὰ πάντα· ἂν δὲ φημίζεται τι, ἢ εἶναι ἀπὸ ἐχθροῦς τῆς Ἑλλάδος πλαττόμενον, ἢ ἂν ἦναι καὶ πραγματικόν τι, ταῦτα εἶναι ὡς ἐκ τῶν περιστατικῶν ἰδιαιτέραί τινες καὶ ἐσωτερικαί συναλλήλοις διαφοραὶ, μὴ ἀντιβαίνουσαι εἰς τὸν γενικὸν σκοπόν.

« Πρὸς δὲ εἶμαι ἐπιφορτισμένος νὰ σὺς ἐγγυηθῶ ἀπὸ μέρους τῶν

(1) Ἴδου τὸ ἀπέσπασμα τῶν πρακτικῶν τῆς ἡ. προκαταρκτικῆς συνεδριάσεως τῆς ἐν Ἐρμιονῇ Συνελεύσεως:

« Ἀνεγνώσθη ἡ ἀπάντησις τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ πρὸς τὸν Πρόεδρον παρὰ τῇ Κωνσταντινουπόλει Στρατηφῆ Κάνιγκα, ἡ ὁποία καὶ ἐπ' αὐτῇ ἀρεστῇ εἰς τοὺς Πληρεξούσιους » (Ἴδε Μάμουκα Συλλογῆν, Τόμ. 6. σελ. 26—27).

Ἡ ἀπάντησις λοιπὸν τοῦ Κολοκοτρώνου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπάντησις τῆς Συνελεύσεως αὐτῆς.

» εισημένων τὴν σταθερότητα των, καὶ ἐκείνην τοῦ Ἑλληνικοῦ
 » λαοῦ ὅλου, ὡς πρὸς τὴν βᾶσιν, ἐφ' ἣν ἠτήσατο τὴν υπεράσπισιν
 » τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν ὁποίων τὴν
 » μεσιτείαν ἐπεφόρτισε τὴν ἐξοχότητά σου διὰ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συ-
 » νελεύσεως, πεποιθὼς Μιλῶρδ! εἰς τὴν φιλόφρονον καὶ εὐεργετι-
 » κὴν διάθεσιν τῆς ἐξοχότητός σου καὶ τῆς Αὐλῆς σου, μὲ χρηστάς
 » ἐλπίδας καὶ μὲ βεβαίαν πίστιν, ὅτι θέλετε πραγματοποιῆσαι τὴν ὑπό-
 » θεσιν κατὰ τὸ συμφερότερον τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων γνωρίζ-
 » ζετε τὴν ἀπόφασιν, καθ' ἣν ἀπεφάσισαν ἢ νὰ ζήσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς
 » μίαν ζωὴν πρέπουσαν εἰς τὰς θυσίας καὶ τὸν ἀγῶνά των, καὶ
 » ν' ἀπολαύσωσι δικαιώματα ἀνάλογα μὲ τὸ δίκαιον τοῦ ἀνθρώπου
 » καὶ τῶν ἐθνῶν, ἢ νὰ προτιμήσωσι μυριάκις τὸν θάνατον, καθὼς
 » τὰ ἐπὶ τὸ παρὸν ἀποφασιστικὰ ἐπιχειρήματά των συνοδευμένα
 » μὲ ἀξίως προόδους τὴν ἐπιβεβαιώνουσι· Πολὺ βεβαιότεροι δὲ γίνο-
 » νται αἱ ἐλπίδες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅταν βλέπωσι μὲ τὸν φι-
 » λάνθρωπον χαρακτῆρά σας νὰ ὑποστηρίζετε καὶ συνοδεύετε μὲ
 » τὴν προσπάθειαν καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς
 » Εὐρώπης, μετὰ τῶν ὁποίων τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα μᾶς ἐνόησε μὲ
 » τὴν χριστεπώνυμον ἐνότητά του· καὶ δὲν ἀμφισβᾶλλει κανεὶς, ὅτι
 » φθάνει μόνον ἐν βλέμμα εὐμενῆς νὰ ρίψωσιν αἱ χριστιανικαὶ Δυνά-
 » μεις εἰς τὴν δυστυχῆ Ἑλλάδα καὶ τὴν κατασταλίνουσιν εὐτυχῆ πρε-
 » πόντως εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς εὐγένειαν καὶ ἀξίαν τῶν ἐνεστώτων
 » ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν τῆς.

» Δαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς παρακαλέσω καὶ αὐθις, νὰ βεβαιω-
 » θήτε τὴν σταθερότητα καὶ τοῦ κοινῶν καὶ τοῦ μινικοῦ χαρακτῆ-
 » ρός μας, μεθ' οὗ καὶ μετὰ τοῦ ἀνήκοντος σεβασμοῦ, καὶ τῆς βα-
 » θείας εὐγνωμοσύνης διὰ τὰ εὐνοϊκὰ πρὸς ἡμᾶς αἰσθημάτων σας, ὑπο-
 » σημειοῦμαι, Μιλῶρδε!

» Τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος
 » ταπεινότητος καὶ εὐπειθέστατος δοῦλος
 » Θ. Κολοκοτρώνης.»

Διὰ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης, φερούσης τὴν ὑπογραφήν τοῦ Γενικοῦ
 Ἀρχηγοῦ τῶν Πελοποννησιακῶν ὅπλων καὶ τὴν συγκατάθεσιν τῆς
 Συνελεύσεως, ἐν ἣ σχεδὸν ἐπλειονοψήφουν οἱ Πελοποννήσιοι, περὶ τί-
 νος ἄλλου ὁμιλεῖ τὸ ἔθνος, ἢ περὶ τῆς γενικῆς ἐλευθερίας ὅλων τῶν
 Ἑλλήνων; Ἐάν ἀληθεύῃ, ὅτι ἤθελον οἱ Πελοποννήσιοι τὸν ἀποκλει-
 σμὸν τῆς Στερεᾶς, πῶς δὲν ἔγραφον περὶ τούτου πρὸς τὸν Κάνιγκα
 καὶ εὐκολύνωσιν οὕτω τὴν περάτωσιν τοῦ συμβιβασμοῦ; Ἄλλ' ὅμως
 οὐδὲ σικὰ καὶ ἰδέας τοιαύτης ἀναφαίνεται ἐν τῷ ἔγγραφῷ τούτῳ.

Ὁ λόγος πρόκειται ἐν αὐτῷ περὶ τοῦ « γενικοῦ σκοποῦ » ἧτοι τῆς
 ἐλευθερίας τῆς συμπάσης Ἑλλάδος.

Ἐπικουρούσα δὲ ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῆς Ἐρμιόνης τὴν αὐτὴν ἔκ-
 φρασιν, καθυπότατον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐξεφράσθη, γρά-
 φουσα πρὸς τὸν Καραϊσκάκη. Καταχωρίζομεν ἐνταῦθα ὀλόκληρον
 τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔγγραφον, καθὼς φέρον μεγίστην ἔννοιαν καὶ ἀμέ-
 σως διασκεδάζον πᾶσαν κατηγορίαν.

« Ἀριθ 9.

» Πρὸς τὸν Γενναϊώτατον Στρατηγὸν Καραϊσκάκη,
 Γενικὸν Ἀρχηγὸν τῶν ὅπλων τῆς Χέρσου Ἑλλάδος
 καὶ λοιποὺς βαλαρχηγούς.

« Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἀνεγνώρισεν, ἀπὸ τὸ ἔγγραφόν Σου τῆς
 » 26 Ἰανουαρίου, τὸν Στρατηγὸν Καραϊσκάκη εἰς τὰ πατριωτικὰ
 » του φρονήματα.

« Οἱ πληρεξούσιοι τοῦ ἔθνους, οἱ ὅποιοι συνεκρότησαν ἐνταῦθα
 » τὴν Συνέλευσιν, ἐπαναλαμβάνοντες τὰς διακεκομμένας ἐργασίας των,
 » αἰσθανόμενοι τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ὡς καὶ ἡ γενναϊό-
 » της σας, καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ βασιλεύσῃ ὁ Νόμος, ἀπὸ τοῦ
 » ὁποίου ἐλπίζεται ἡ σωτηρία καὶ εὐδαιμονία τῆς Πατρίδος, προσ-
 » παθοῦν καὶ εὐχονται νὰ ἐπληρώσουν τὰ βαρύτερα χρέη των· δι'
 » αὐτὸν καὶ μόνον τὸν ἱερὸν σκοπὸν συνῆλθον ἐνταῦθα. Εἰς τοῦτον
 » καὶ μόνον καταγίνονται καὶ δὲν εἶναι διηρημένοι, ὡς ἠκούσατε,
 » ἀλλ' εἶναι ὅλοι καὶ Νησιῶται, Ρουμελιῶται καὶ Πελοποννησιοί,
 » ὡς ἀδελφοὶ ἠρωμένοι διὰ τὸ γενικὸν τῆς Πατρίδος συμφέρον. Ἐκ-
 » ριναν δ' εὐλογον νὰ συγκροτήσων ἐνταῦθα τὴν Συνέλευσιν, καθὼς
 » καὶ τὴν ἐσυγκρότησαν, διότι οὗτος ὁ τόπος εἶναι κατακλιθέτε-
 » ρος διὰ πολλοὺς λόγους, καὶ, ἐπειδὴ ὅλοι ἔχουν σκοποὺς πατριω-
 » τικοὺς καὶ εἰλικρινῆ φρονήματα, ἐλπίζεται νὰ πράξουν ἔργα κοι-
 » νοφελῆ καὶ σωτήρια.

» Ἡ Συνέλευσις ἤδη προσπαθεῖ νὰ Σᾶς στείλῃ καὶ ἀπὸ τὴν Πελο-
 » πόννησον βοήθειαν ὑπὲρ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸς τοῦ-
 » τοις νὰ Σᾶς προμηθεύσῃ τὰ πρὸς πόλεμον ἐπιτήδεια, καὶ νὰ κάμῃ,
 » ὅ,τι καλὸν δυναθῆ. Εὐγνωμονούσα καὶ πρὸς τὴν Γενναϊότητά σας
 » διὰ τὰ λαμπρὰ κατορθώματά σας καὶ πατριωτικὰ αἰσθημάτων σας,
 » ἀπὸ καρδίας σᾶς εὐχεται λαμπροτέρας νίκας καὶ στέφανον ἀσι-
 » θηλῆ καὶ ἀμάραντον.

» Ἐν Ἐρμιόνη, τὴν 12 Φεβρουαρίου 1827.

Ὁ πρόεδρος
 Γ. ΣΙΣΙΝΗΣ

Ὁ Γραμματεὺς
 Ν. Σπηλιᾶδης.»

Ἐρωτῶμεν ἤδη, τί ἕτερον πράττουσιν οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου, ἢ ὅτι κηρύττουσι συκοφαντίαν, τὴν ἰδέαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες φέρουσι διάκρισιν τινα ἐν ἑαυτοῖς καὶ καθ' ἑαυτῶν; « Ὅλοι, » λέγουσι, καὶ Νησιῶται καὶ Ρουμελιῶται καὶ Πελοποννήσιοί εἰσιν » **ΩΣ ΑΔΕΛΦΟΙ ΗΝΩΜΕΝΟΙ** διὰ τὸ γενικὸν τῆς Πατρίδος συμφέρον ». Ποία ἐξήγησις λαμπροτέρα ἐδύνατο, ἴνα δοθῆ ποτε; Ποία διαμαρτύρησις εὐγενεστέρα ἐδύνατο, ἴνα γραφῆ κατὰ τῶν συκοφαντησάντων τόσῳ πικρῶς τὴν Ἑλλάδα ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ καὶ ζητησάντων, ὅπως παραστήσωσι τυχόντη ἐπιλήσιμονα τῶν ἱερωτάτων καθυκόντων;

Ἡ αὐτὴ δὲ Συνέλευσις, πρὸς τὸν Κόχραν γράφουσα τῇ 26 Μαρτίου 1827, ῥητῶς ἀναφέρει τὰ ἐξῆς: « Ἡ Συνέλευσις, ἀποκρινομένη » εἰς τὴν ἐπιστολὴν Σας τῆς ὕστατου, λαμβάνει τὴν εὐχαριστήσιν νὰ Σας κοινοποιήσῃ, ὅτι σήμερον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἠνώθη εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε δὲν ὑπάρχει πλέον εἰς τὴν Ἑλλάδα » διαίρεσις Σας συγκαίρει δὲ διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ εὐκολύονται τὰ » κατὰ τῶν ἐχθρῶν πολεμικὰ σας ἐπιχειρήματα, ἐξ ὧν ἐλπίζεται » ἡ σωτηρία τῆς Πατρίδος (1). »

Ἀλλὰ παρὰ ταύτας τὰς πασιδύλους ἀποδείξεις, μαρτυρούσας τὸ ὅλως ἐναντίον τῶν ἀξιώσεων τοῦ Κ. Τρικούπη, αἱ πράξεις καὶ αἱ ἐνέργειαι τῶν Πελοποννησίων πρὸς τί ἕτερον ἔτεινον, ἢ πρὸς τὸν γενικὸν σκοπὸν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ; Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες, κατὰ τὸν Κ. Τρικούπην, ἐν ἔτει 1827 ἐπέμενον εἰς τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ συμβιβασμοῦ, αὐτοὶ οὗτοι, κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐν Ἑρμιόνη συνηγμένοι, ἐψήφισαν, ὅπως « ἐνεργηθῆ διὰ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ἐκστρατεία ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν, στρατευόντων 4000 » στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἰωάννου Θ. Κολοκοτρώνου (ἢ Γενναίου), καὶ τούτου ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκη (2). » Ὅτε δὲ ἤρχισεν ἡ

(1) Ἴδε Μάμουκα Τόμ. 7, σελ. 78 ἐν σημειώσει. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, γραφεῖσα ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζίνι Συνελεύσεως, αὐτῆς τῆς κηρυσσμένης, ὡς διηρημένης, ὑπὸ τοῦ Κ. Τρικούπη, ἀναφέρει τὴν γνωστὴν διαίρεσιν περὶ τοῦ τύπου τῆς συναφρείσεως, ἧτις καὶ μόνον ὑπῆρχε τότε μεταξύ τῶν ἐν Ἑρμιόνη συνηγμένων καὶ τῶν ἐν Αἰγίνῃ.

(2) Ἴδε τόμ. 6. Συλλογῆς Μάμουκα σελ. 77—80. Ἴδου δὲ καὶ τὸ πρὸς τὸν Καραϊσκάκη γράμμα τοῦ Προέδρου τῆς Συνελεύσεως.

« Ἀρ.θ. 49.

• Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ Γ. ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

• Πρὸς τὸν Γενναϊώτατον Γενικὸν Ἀρχηγὸν Στρατηγὸν
Καραϊσκάκην καὶ λοιποὺς ὀπλαρχηγοὺς τῆς
Στερεᾶς Ἑλλάδος.

• Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ἔχουσα κυριώτατον σκοπὸν τὴν σωτηρίαν τῆς Πατρίδος,

στρατολογία ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπῆρξεν ἀκράτητος. Ἴδου ἀπόσπασμα τοῦ πρὸς τὸν Καραϊσκάκην γράμματος τοῦ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐπιφορτισθέντος Ἰωάννου Θ. Κολοκοτρώνου. Τὸ γράμμα τοῦτο ἐγγράφη κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1827 ἐκ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου (ἐν Νεμέξ), καὶ περιελήφθη ἐντὸς τῶν ἐγγράφων τῆς Συνελεύσεως· ἐδημοσιεύθη δὲ ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Κ. Μάμουκα (1). « Εἶναι ἤδη 18 ἡμέραι (γράφει κατὰ τὸ 1827 ὁ » καὶ ἤδη ἀπαντῶν πρὸς τὸν Κύριον Τρικούπην), ἀφ' ὅτου ἔλαβον » τὴν διαταγὴν τοῦ νὰ ἐκστρατεύσω διὰ τὰ αὐτῶς [τὰς Ἀθήνας], τὸ » ὁποῖον πρὸ πολλοῦ ἐζήτηον μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν, ἡξεύ- » ροντας, ὅτι θέλω ἔχει συναγωνιστὰς εἰς τὸ ἱερὸν στάδιον τοῦ » πολέμου τῶν Ἀθηνῶν τοὺς γενναίους Στερεοελλαδίτας καὶ Σουλιώ- » τας, καὶ θέλω ἔχει ὀδηγὸν καὶ ἀρχηγὸν τὸν γενναῖον ἄνδρα καὶ » πατέρα μου Καραϊσκάκην. Ἄμα λοιπὸν ἔλαβον τὴν διαταγὴν, εὐ- » θὺς ἐξεκίνησα ὅλα τ' ἄρματα, τὰ διορισμένα ἀπὸ τὴν Καρύταιναν » διὰ τὰ ἐμπρὸς, ἐγὼ δὲ ἔμεινα ὑπίσω, παρακινῶν καὶ τοὺς λοιποὺς » διορισμένους ὀπλαρχηγοὺς τῶν ἐπαρχιῶν νὰ ἐκστρατεύσουν ὅσον » τάχιστα. Ἄλλ', ὡς ἐκ τῆς καταδρομῆς τοῦ ἐχθροῦ, οἱ κάτοικοι » τῶν ἐπαρχιῶν ἦσαν δισκορπισμένοι ἐδῶ κ' ἐκεῖ, καὶ μὲ *μεγάλον* » *τους παράπονον ἤκουον ὅλοι, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι* τὸν κίνδυνον τῶν Ἀθηνῶν, *εὐχαριστοῦμενοι διὰ τὰ ἐκστρατεύσουν.* »

Ἡ δὲ ἀλήθεια αὕτη περὶ τῆς προθυμίας καὶ τοῦ ζήλου τῶν Πελοποννησίων ὑπάρχει τόσῳ καταφανῆς, ὥστε οὐδ' αὐτὸς ὁ Κ. Τρικούπης ἠδυνήθη, ἴνα ἀρνηθῆ ταύτην. Καὶ, ἐν ᾧ πρὸ δύο σελίδων περίστα τὴν Ἑλλάδα διηρημένην εἰς δύο καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἀποκρούοντας τὴν ἐλευθερώσιν τῶν Στερεοελλαδιτῶν, ἐν σελίδι 436 τοῦ αὐτοῦ 4 τόμου, μνημονεύων τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηνῶν, ἐπιφέρει τὰ ἐπόμενα:

« Ἀντήχησαν αἱ λυπηραὶ αὐταὶ εἰδήσεις καθόλην τὴν Ἑλλάδα, » καὶ ποτὲ ἡ φωνὴ τῶν Στερεοελλαδιτῶν δὲν ἠκούσθη τόσον εἰς τὰ » ὅσα τῶν Πελοποννησίων, ὅσον ἐπὶ τοῦ κινδύνου τῆς Ἀκροπόλεως. » Ἐκτὸς τῶν πρὸ καιροῦ ἐκστρατεύσαντων Κορινθίων ὑπὸ τοὺς Νο-

• διώρισε διὰ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη νὰ ἐκστρατεύσουν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον 4300 στρατιῶται ὑπὸ τὸν Καπετᾶν Ἰωάννην Θ. Κολοκοτρώνην (ἢ Γενναῖον) ὅστις μέλλει νὰ ἔλθῃ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν σας . . . . .

• Ὁ πρέσβης
• Γ. ΣΙΣΙΝΗΣ.

• Ὁ Γραμματεὺς
• Ν. Σπηλιτιάδης.»

(1) Τόμ. 7, σελ. 161—163.

» ταράξεις, εξεστράτευσαν ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τῇ εἰδήσει αὐτῆς
 » 2500 ὑπὸ τὸν Γενναῖον, τὸν Χ. Σισίνην καὶ ἄλλους ἄλλων ἐπαρ-
 » χίων τῆς Πελοποννήσου ὀπλαρχηγούς. »

Ἐρωτῶμεν καὶ πάλιν τὸν Κ. Τρικούπην· ἐν οἱ Πελοποννήσιοι, προκειμένου τοῦ συμβιβασμοῦ, ἐπεθύμουν καὶ ἐπέμενον εἰς τὸν ἀποκλεισμόν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, πῶς τόσῃν ἐλάβησαν φροντίδα ὑπὲρ τῆς τύχης τῆς Στερεᾶς, ὡς αὐτὸς οὗτος ἀναφέρει; Πῶς ἔσπευδον, ἵνα χύσωσι τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς τὰ πεδία τῆς Στερεᾶς, ἀφίνοντες μάλιστα τὴν μερικὴν αὐτῶν πατρίδα εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ καταφανίζοντος τότε τὴν Πελοπόννησον Ἰβραχὴμ Πασᾶ καὶ αἰχμαλωτίζοντος τὰς οικογενεῖας τῶν εἰς τὴν Στερεὰν ἐκστρατευσάντων Πελοποννησίων, ὡς ἀναφέρει τοῦτο αὐτὸς ὁ Κ. Τρικούπης; (1). Ἀντίφασιν τοιαύτη τοῦ Κ. Τρικούπης, καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὰ πράγματα, ὑπάρχει ἀληθῶς δυσεξήγητος.

Ἄλλὰ, παρὰ τὰς ἀποδείξεις αὐτάς, ἡ ἀνάγνωσις μόνον τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Στερεᾶς Καραϊσκάκη πρὸς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην ἀρκεῖ, ὅπως ἀποδείξῃ τὸ ἀνυπόστατον τῆς ἀξιόσεως τοῦ Κ. Τρικούπης. Εἰλικρινεστάτη ὅλως ἐπεκράτει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σύμψοις καὶ σύσκεψις ὡς πρὸς τὰ ληπτέα διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ μέτρα, ὡς ἀποδεικνύται ἐκ σειρᾶς ὁλοκλήρου ἐπιστολῶν τοῦ Καραϊσκάκη πρὸς τὸν Θ. Κολοκοτρώνην. Ἐκ ταύτης προσέτι καταδεικνύται ἀριδῆλως, ὅτι ἐν καὶ μόνον αἰσθημα ἐνέπνευσε τοὺς Ἕλληνας, τὸ τῆς Γενικῆς ἐλευθερώσεως, καὶ οὐδεμίαν οὐτοὶ ἔφερον διάκρισιν ἐν ἑαυτοῖς (2). Μάλιστα δὲ τοιαύτη ὑπῆρχεν ἡ

(1) Ἴδε Τόμ. 4, σελ. 169—170

(2) Ἴδου ἐπιστολαὶ τινες τῆς ἀλληλογραφίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μεταξὺ Κολοκοτρώνου καὶ Καραϊσκάκη:

« Ἐξοχώτατε ἀρχηγέ!

» Εἶναι ἀνάγκη καὶ ἀνάγκη μεγάλη διὰ τὴν προσωπικὴν μας ἀντάμωσιν νὰ ἐνώσωμεν τὰ συμφέροντα τῆς Πατρίδος, καὶ νὰ τιμῶμεν τὰ ἔργατα, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν τὸν καιρὸν ὅπου νὰ σοῦ ἐκτανθῶμεν τὰ πάντα εἰς πλάτος καὶ πληροφροσύνη ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ Κόντε Μεταξῶ· ἐποῦτο μόνον σὲ λέμε χωρὶς ἀνάβληθαι καιροῦ νὰ ἔλθῃς εἰς τὸ Ἄστρος ἢ Ἄργος, στέλλοντάς μας προτίτερα διὰ νὰ ἐλθοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ὁμιλήσωμεν τὰ θέοντα· αὐτὸ σὰς παρακαλοῦμεν νὰ μὴ βιάσῃς στιγμὴν εἰς τὴν μέσση, οἱ δὲν ἐπιδέχεται ἄργατα Μένουμεν (α).

» Οἱ ἀδελφοί σας

» Κίττος Τζαβέλλας, Καραϊσκάκης

» καὶ λοιποὶ Ῥουμελιῶται πέρα καὶ πέρα »

(α) Πραγματικῶς ἡ ἐνωσις αὐτὴ ἐγένετο ἐν Ἄργει, ὅπου ἦλθον καὶ ὁ Καραϊσκάκης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οἱ λοιποὶ ὀπλαρχεῖς, καὶ ὁρίσθησαν, ὅπως πολεμήσωσιν πρὸς τῆς Πατρίδος ὡς ἐν πρίστωπον.

ἐνωσις, ὥστε αὐτὸς ὁ Κίττος Τζαβέλλας δὲν ἐδίστασεν, ὅπως ἀναθέ-

« Γεναιότατε ἀδελφὲ Κολοκοτρώνη!

» Μέχρι τοῦδε δὲν ἔλαβον τὴν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ σὲ γράψω ἐπρόσμενα νὰ διώξωμεν κατὰ κράτος τὸν Κιουταγῆ καὶ ἔπειτα νὰ σὲ χαροποιήσω· μ' ὄλον τοῦτο δὴ πολέμου ἐκάμαμεν μ' ὄλον τὸ ἐχθρικὸν ὄρδ' εἰς τὰς 6 καὶ εἰς τὰς 8, καὶ εἰς τοὺς δύο τοὺς ἀφανίσσαμεν· με τριῶν ἡμερῶν ψωμί καὶ σὸ γελί· ἐκινήσαμεν ἀπὸ Ἐλευσίνα καὶ ἐστρατοπεδεύθημεν εἰς Χαϊδάρη μίαν ὥραν μόνον μακρὰν ἀπὸ τὸ τούρκικον ὄρδ'· ἐκεῖ ἐσυγκροτήθη καὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος πόλεμος· εἰς τὸν πρῶτον ἐδιώξαμεν μέχρι ἔως εἰς τὰ ταμπούριά του τὸν ἐχθρὸν, καὶ εἰς τὸν δεύτερον εἰς τὸν ὅποιον μᾶς ἐβρίβη μ' ὄλον τὸ σῶμά του, τὸν ἐγαλάσαμεν· ἂν εἴχαμεν καὶ ἡμεῖς μίαν μικρὰν καβαλλάρην, βεβαίαι τὸν ἐκνηγοῦσαμεν ἔως εἰς τὴν Εὐρύπον καὶ ἀκόμη μακρύτερα· μ' ὄλον τοῦτο ἀφοῦ ὁλοκλήρον μίαν ἡμέραν τοῦ πεπλοκώσαμεν, ἐπειδὴ μᾶς ἔλειψε τὸ ψωμί καὶ τὸ νερὸ, τὸ ἐσπέρας ἐτραβίγθημεν εἰς τὴν πρώτην θέσιν μας εἰς Ἐλευσίνα. Εἰς αὐτάς τὰς δύο μάχας ἔδειξαν μεγάλην ἀνδρείαν καὶ ἐνθουσιασμόν οἱ Ἕλληνας.

» Ἐχάσαμεν ἡμεῖς εἰς φονευμένους καὶ λαθωμένους μόλις ἑκατὸν, καὶ ὁ ἐχθρὸς, καθὼς ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐπληροφορήθημεν, ἔχασεν εἰς τὸν τόπον ὑπὲρ τοῦ τετρακοσίου, καὶ πληγωμένους ἔλαβον πλῆθος· ἐλπίζω εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καλεῖς τὰς εὐχὰς πῶν Ἑλλήνων, ἄλλην μίαν φράσιν νὰ κινηθῶμεν καὶ νὰ γυμνάσωμεν διὰ πάντα τὸν Κιουταγῆ· Ἄδελφέ! ἀνάγκη πᾶσα εἶναι νὰ μὲ προεβίβῃς τὴν ἀτακτον καβαλλάρην ὅπου ἔχετε αὐτοῦ, εἶναι ἐδῶ καὶ ἡ τακτικὴ, κατορθώνομεν καὶ μερικὸς ἀκόμη ἀπὸ ἄλλα γερά καὶ μπεντζίδες ὅπου εἶναι εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ γίνεται ἐν σῶμα ἀπὸ τριακοσίου καὶ ἐπέκεινα, τόσους φθάνουν διὰ νὰ κυνηγήσουν τὸν ἐχθρὸν· καὶ μέσα εἰς τὴν Πελοπόννησον γνωρίζω, ὅτι χρησιμεύει ἡ καβαλλάρια, πολὺ περισσότερο ὅμως· θέλει ὠφεληθῆναι ἐν ἔλθῃ ἐδῶ καὶ ἐνωθῆναι μετὰ τὴν τακτικὴν, καὶ τότε ἀφοῦ δώσωμεν τοῦ διαβόλου τὸν Κιουταγῆ, ἐργάσθηθα συσσωματωμένοι καὶ πέφτομεν εἰς τὸν Ἰμπραϊμν. Στρατηγέ καὶ ἀδελφέ! ἡμεῖς ἐνώθημεν καὶ ἡ ἐνωσίς μας θεὸς νὰ εἶναι παντοτεινὴ· πρέπει ὅμως νὰ δεῖξωμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς ξένους, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἐνωσεὸς μας εἶναι τὸ κοινὸν τῆς Πατρίδος ὄφελος· βοήθησέ με ἡ γενναίότης σου εἰς αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ῥούμελης διὰ νὰ χάσωμεν τὸν Κιουταγῆ, καὶ ἀκολούθως σὲ βοηθῶ καὶ ἐγὼ μετὰ τὴν ζωὴν μου καὶ γένετα· ὁ Ἰμπραϊμν· αὐτὴ ἡ ἀμοιβὴ βοήθεια εἶναι ὁ μόνος δεσμὸς τῆς φιλίας μας, δεσμὸς ὅπου θὰ ξηπάσῃ ὅλους τοὺς ἰδιοτελεῖς καὶ ὅπου θὰ σώσῃ τὴν πατρίδα· γράφω εἰς τὴν διοίκησιν καὶ ζητῶ τρυφὰς καὶ πολυμορφία, ὅλγισα πράγματα ὅμως· ἐλπίζω ἀπὸ τοῦ ἀλλοῦ, καὶ ὅλα τὰ ἐλπίζω ἀπὸ τὴν γενναίότητά σου· προσπάθησε λοιπὸν νὰ μὲ σταλῶσι τὸ συντομώτερον τρυφὰ καὶ πολυμορφία, πρόσφασέ με καὶ τὴν καβαλλάρην· καθὼς γνωρίζω σὲ γράφω, καὶ πολλὰ ὀλίγηρα μὲ ἔχεις σύντροφόν σου ὅπου θέλεις, ἀφοῦ ἐλευθερωθῶν αἱ Ἄθηναί.

» Κατὰ περίστασιν ἀνταμώθημεν εἰς τὴν φρεγάτα τοῦ Δερνὶ τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς ὑστερινῆς μάχης ἐγὼ, ὁ Χελιώτης καὶ ὁ Καπ. Ψαριανός, μετὰ τὸν Κιουταγῆ, τὸν Ὀμιερ Πασᾶ καὶ ἄλλους· κατ' ἀργὰς ἐξιπάσθηκα, ὀλίγηρα ὅμως ἐφιλιωθήκαμεν, καὶ ἐλπίζω νὰ τοῦ κουστίζῃ ἡ φιλία μου· εἶπαμεν πολλὰ, ἐκεῖνος μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ ὅτι ἔχει Ῥαχιάδες τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐγὼ μὲ τὴν ἰδέαν μου ὅτι εἴμεθα ἐλεύθεροι. Μὲ ἐπίτηδες πεζὸν σοῦ στέλλω τὸ παρῶν,

ση εἰς τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην τὴν υπεράσπισιν καὶ τὴν προ-

προσμένω τὴν καβαλλάρην, προσμένα καὶ τὴν ἀπόκρισίν σου καὶ εἰς ὅσα σὶ γράφω· ἐγὼ δὲ μένω ὅλος πρόθυμος ὁ εὐκρινῆς φίλος.

• Τῆ 12 Αὐγούστου 1826, ἐν Ἐλευσίνι.

• Καραϊσκάκης. •

« Ἐξοχώτατε ἀδελφὲ Κολοκοτρώνη!

« Ἐγὼ γράφω πρὸς τὴν Σεβαστὴν Διοίκησιν διὰ νὰ ἐβγάλη τὸν στρατηγὸν Ἰωάννην Νοταρὰν ἔξω, καὶ τότε μένεις περίεργος τῶν προχημάτων, καὶ ὅπως ἰδῆς ἔτσι καὶ μὲν γράφεις μὲ ἀπόφασιν, καὶ θέλει καταφθάσω μὲ ὅσα στρατεύματα ἔχω διὰ νὰ μὴν ἀφίσωμεν τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος νὰ ἐπιτύχουν τὸν σκοπὸν τοὺς ἐμένα εἰζευρέμε, ὡς ὑπεστέθημεν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου, ἀγώριστον ἀδελφόν σου καὶ διὰ τὸ ὄνομά σου καὶ τῶν συμφερόντων τῆς Πατρίδος, προτιμῶ νὰ χύσω καὶ αὐτὴν τὴν βανίδα τοῦ αἵματός μου, διότι ἐνῶ σοῦ ἔδωσα τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου πρέπει ν' ἀποθάνω ἀπάνω εἰς αὐτόν· πληροφοροῦσαι δὲ διεξοδικῶς ἀπὸ τὸ γράμμα πρὸς τὸν Β. Βαλτινόν.

• Τῆ 13 Αὐγούστου 1826, ἐν Ἐλευσίνι.

• Ὁ ἀδελφός σου

• Καραϊσκάκης. •

« Ἐξοχώτατε ἀδελφὲ Κολοκοτρώνη!

« Ἐλαβον τὸ ἐπιθυμητόν μοι γράμμα σου, ἐχάρηκα τὴν υἱείαν σου, καὶ ἐκατάλαβα τὰ γραφόμενά σου, εἶδον ἀδελφὲ διὰ τὴν φροντίδα ὅπου ἐλάθετε τὸ νὰ ἐξαποστείλῃς τὸν υἱόν σου καὶ ἀδελφόν μου Γεωργίου τὸ νὰ καταφθάσῃ ἔξω, μολονότι προτίτερα ἤθελε ἔλθει, πλὴν αἱ ἀντενέργειαι δὲν τὸν ἄφησαν, μόνον τοῦτο ἀδελφὲ ἡ ἐπιθυμία ἡ ἐδικὴ σου καὶ ἐμὲ εἶναι τοιαύτη, τὸ νὰ ἔλθῃ νὰ συναγωνισθῶμεν ἀντάμα μὲ τὸν υἱόν σας διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἀθηῶν τώρα ὅπου ὁ ἀλαζῶν Κιουταχῆς ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀδυναμίαν.

« Πρὸς τοὺτοισ εἶδον νὰ μοῦ λές, ὅτι σὺ ἐγγίζεις εἰς τὰ γράμματά μου καὶ ὅτι ἐγὼ ν' ἀκούω ἰδιοτελῶν καὶ ἰντριγάντιδων ἀνθρώπων, τοῦτο ἡμῶς ἀδελφὲ μὴ τὸ πιστεύῃς, ὅτι ὁ Καραϊσκάκης νὰ ᾔηται τοιοῦτος· δὲν ἤθελε βέβαια ἀκολουθήσουν τόσοι στρατηγοὶ καὶ νὰ κάμωμεν τὰ γνωστά σου λαμπρὰ κατορθώματα εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, μόνον τοῦτο φηάνει ὅπου ἐλευθερώσωμεν ἔδω τὰς Ἀθήνας καὶ ὅα παρευρεθῇ ὁ υἱός σας εἰς τὴν ἀπελευθέρωσίν των, καὶ ἔπειτα μ' ὅλους τοὺς ἐνταῦθα συναγωνιζομένους στρατηγοὺς θέλει καταφθάσωμεν καὶ αὐτοῦ διὰ νὰ ἀποδιώξωμεν τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀπὸ τὴν αὐτῆσι πατρίδα μας· ἐμὲ ὅμως, γέριον Κολοκοτρώνη, νὰ μὲ γνωρίζῃς τοιοῦτον, εἰς ὅσα προσηρικῶς ὠμιλήσαμεν καὶ ἐνόρκως ἐκάμωμεν πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους, καὶ εἰς τοῦτο ἐπάνω θέλει σταθῶ μέγχι τελευταίας μου ἀναπνοῆς.

« Εἶδα νὰ μὲ σημειώτετε καὶ τὴν ἐξοικονόμησιν, ὅπου ἔκαμαν οἱ ἀδελφοί, διὰ τοὺς ἀγωνιζομένους ἀδελφοὺς των, καὶ αὐτοὶ κάμουν τὸ χρέος των πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς των· τοῦτοι δὲν χρεωστοῦν ἄλλο τι εἰμὴ νὰ χύσουν καὶ αὐτὸ τὸ ὀλίγον αἷμα ὅπου τοὺς ἔμεινεν, ἐν τοσούτῳ σὺ ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς καὶ μένω.

στασίαν ὄλων τῶν Σουλιωτῶν, οἵτινες ἀπεκάλουν τοῦτον « ὡς Πατέρα » (1).

(1) Ἰδὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη.

« Ἐξοχώτατε Κολοκοτρώνη!

« Μετὰ τὴν αὐτόθεν ἀναγνώρησίν μου, διατρίψας μερικὰς ἡμέρας εἰς Ναῦπλιον εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐγὼ δὲ ἔφθασα ἔδω. Μ' ὅλας τὰς γνωστάς σας δυσκολίας ὅπου ἀπίνθησα ἔδω, μ' ὅλα τὰ δίκαια παράπονα ὅπου ἔχουν, καὶ τσακίς ἐπέβαλαν εἰς τὴν παρελθούσαν ἐπιτροπὴν καὶ πρὸς τὴν Γεν. Ἐθν. Συνέλευσιν, μ' ὅλας τὰς ὀλοτελεῖς ἐλλείψεις τῶν ἀναγκαίων, τοὺς ἐκατάπεισα καὶ ἀπεραιώσαμεν καὶ ἐκστρατεύομεν διὰ τὴν Ἀττικὴν, ὅπου θέλει ἀνταμωθῶμεν καὶ ἐνωθῶμεν καὶ μὲ τὸν ἀδελφόν μας Κ. Γεωργίου διὰ νὰ συναγωνισθῶμεν κατὰ τὸ πατριωτικὸν χρέος· ἡ ἐξοχότης σας λοιπὸν παρακαλεῖσθε ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐδῶ συναδελφοὺς Σουλιώτας (ἐπειδὴ καὶ ἔλειψα συνεκστρατεύειν) διὰ νὰ προσέγεται εἰς ὅλας τὰς κοινὰς μας καὶ μερικὰς μας ὑποθέσεις. καὶ νὰ τὰς ὑπερασπίζησθε, ὡς ἡμεῖς αὐτοί. Αὐτοὶ πλέον σὰς γνωρίζουν ὡς Πατέρα, καὶ τὸν υἱόν σας ὡς ἀδελφόν, μὲ τὸν ὅποιον καὶ ἐπιθυμοῦν μεγάλως νὰ συναγωνισθῶν, διὸ καὶ ἡ ἐξοχότης σας ὑπερασπισθῆτε τὰς ὑποθέσεις των εἰς αὐτὴν τὴν παρουσίαν σας καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν. Σὰς παρακαλῶ ἐγὼ νὰ συμβουλευήτε τὸν ἀδελφόν μου Κ. Νικόλαον, νὰ τὸν ὀδηγήτε εἰς ὅλας τὰς ἀπειρίας του, καὶ νὰ τὸν βοηθήτε εἰς τὰς συνελεύσεις εἰς ὅλας τὰς ὁμιλίαις του διὰ νὰ μὴν παραπατήσῃ. Γνωρίζω κάλλιστα τὸ ὑποκείμενόν σας, καὶ τὴν πρὸς ἐμὲ καὶ εἰς ὅλους μας διάθεσίν σου· διὸ καὶ δὲν σὺ βαρύνω μὲ περιττολογίας, ὡσάν ὅπου εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἰς τὰς ὑποθέσεις μας καὶ εἰς τὰς παρούσας παρὰ τῆς συνελεύσεως αἰτήσεις μας θέλετε ἐνεργήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν νὰ τελειώσωμεν καὶ ἀπαζήσωμεν μένω.

• Τῆ 29 Μαρτίου 1827, Λουτράκι.

• Ὁ πατριώτης καὶ ἀδελφός
Κίτζος Τζαβέλας. •

• Τῆ 13 Μαρτίου 1827, 3 ὥρα τῆς νυκτὸς ἐκ τοῦ στρατοπέδου Κερα-
ζῆς.

« Ὁ ἀδελφός σου
• Καραϊσκάκης. •

• Ὅποτεν ἤθελε ἀποδιώξωμεν τὸν Κιουταχῆ καὶ τὸν Ἰμπραὶμ, τότε θέλει ἐκπειθεῖν ὅλα τὰ ἄρματα τῆς Πελοποννήσου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος.

• Ταύτην τὴν στιγμὴν ἔλαβα καὶ ἐν γράμμα τοῦ υἱοῦ σας Ἰω. Κολοκοτρώνου τοῦ ὁποίου καὶ τοῦ ἀπεκρίθην νὰ καταφθάσῃ εἰς τὸν κίνδυνον τῆς Πατρίδος. •

« Ἐξοχώτατε ἀδελφὲ Κολοκοτρώνη!

• Προχθὲς ἔφθασεν ἐνταῦθα ὁ υἱός σας καὶ ἀδελφός μου Καπετὰν Γεωργίου μ' ὄλον το ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του σώμα, καὶ κατόπιν ἔρχονται καὶ τὰ ἐπίλοιπα,

Τί δὲ ἕτερον ἔπραττεν ἡ Διοικητικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Ἑλλάδος, ἣς προέδρευεν ὁ Πελοποννήσιος Ἀνδρέας Ζαΐμης, καὶ ἥτις συνεκροτῆτο

Πελοποννησιακὰ στρατεύματα. τὰ ὅποια ἐκ τῆς παρακινήσεως τῆς ἐξοχότητος Σας ἔργονται, μὲ τὸν ὅποιον δὲν θὰ λείψω καὶ ἐγὼ ὁμοῦ καὶ μὲ τὸν υἱόν σας καὶ ἀδελφόν μου Γενναῖον, τὸ νὰ πασχίσωμεν ν' ἀποκατασταθῇ ἐλευθερον τὸ ἔδαφος τῶν Ἀθηνῶν.

» Ποδὸς τούτοις μὲ ἐπληροφόρησαν καὶ οἱ ἀδελφοί μας Καπετᾶν Βέρες, καὶ καπετᾶν Μαρκῆς περὶ τοῦ υἱοῦ σας, τὸν ὅποιον μὴν ἀμφιβόλετε, ὅτι θέλει τὸν μεταχειρισθῶ καλλιώτερα ἀπὸ τὸν ἴδιόν μου ἐαυτόν.

» Φρόντισον λοιπὸν, ἀδελφε, ὅπου νὰ καταφθάσῃ ὅσον τάχος τὸ Σισινίουπουλον, ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπὰ Πελοποννησιακὰ στρατεύματα, καὶ ὡς πατέρας μας νὰ φρονεῖς ὅπου νὰ μᾶς προφθάσῃ τὰς ἀνάγκας μας· ἐν τούτῳ σὺ ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς καὶ μένω.

» Τὴν 21 Μαρτίου 1857 ἐκ τοῦ στρατοπέδου Κερατσίνης.

» Ὁ ἀδελφός Σας

» Καραϊσκάκης.

» Ἐξοχώτατε ἀδελφε Κολοκοτρώνη!

» Πληροφροῦμέθα, ὅτι ἀπὸ μέρους τῆς Ρούμελης ἀπεφασίσθη μέλος Διοικητικὸν ὁ Γιαννούλης Νάκου. Τοῦτο καθυρρόθησεν ὅλον τὸ στρατόπεδον, τὸ ὅποιον ἔχει τὰ στήθη του ἐμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν, καὶ διὰ τὴν ἀτιμίαν καὶ καταφρόνησίν του ἔκλεξαν τοιοῦτον μέλος, καὶ ἔνεκα τούτου ζητεῖ νὰ διαλυθῇ, καὶ διὰ νὰ μὴ γενῆ τοῦτο καὶ χαθῇ ἡ Πατρις, ἄφρευκα καὶ τὸ ὀγληγορώτερον ν' ἀλλαχθῇ τὸ μέλος τοῦτο, τὸ ὅποιον ποτὲ τόσοι νταΐδες δὲν θέλουν ὑποφέρει νὰ τοὺς διατάξῃ. Ἄν τοῦτο δὲν γένη, βεβαιότερον, ὅτι ἄφρευκα διαλύεται τὸ στρατόπεδον. Σὲ τὸ λέγω μὲθ' ὄρκου καὶ σὺς ὁμνῶς εἰς τὴν εἰλικρινῆ μας ἀγάπην διὰ νὰ μὴ τὸ ἐκλάβετε ὡς μῦθον· ἔχει ἡ Ρούμελη ἀνθρώπους τιμίους καὶ καλοῦς πατριώτας, καὶ τοιοῦτος εἶναι ὁ Κ. Γεωργάκης Μαυρομιάτης, κατὰ τὴν αἴτησιν τῶν ἐδῶ πατριωτῶν, ὁ ὅποιος ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ τὸν τόπον τούτου· δὲν σὺς ἐκτείνωμαι, ἀλλὰ μένω βέβαιος, ὅτι δὲν θέλετε ὑποφέρει νὰ χαθῇ τὸ ἔθνος, καὶ προσμένωμεν τὴν ἀπόκρισίν σας.

» Ὁ εἰλικρινῆς ἀδελφός Σας

» Καραϊσκάκης.

» Ἐξοχώτατε ἀδελφε Κολοκοτρώνη!

» Δὲν ἔρχομαι διὰ νὰ σὺς εἰπῶ, ὅτι ἐπεινάσαμεν τοσοῦτον, ὥστε ἐκινδύνους νὰ χάσωμεν τὸ πᾶν μὲ τὴν διάλυσιν τῶν στρατευμάτων, μῆτε θέλω νὰ σὺς εἰπῶ, πόσας τροφὰς καὶ πολεμφοῖδια χρειάζεται νὰ ἔλθουν ἔτοιμα εἰς ἓνα τοιοῦτον στρατόπεδον διὰ νὰ βισταχθῇ, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἤξεύρατε καλλίτερα ἀπὸ ἐμὲ, ἀλλ' ἔρχομαι νὰ σὺς εἰπῶ ἐκ μέρους ὅλου τοῦ στρατοπέδου. ὅτι ἐπειδὴ καὶ εὐρέθητε εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, καὶ γνωρίζετε ἀπὸ κάθε ἄλλον καλλίτερον τί καὶ πόσα χρειάζεται ἓνα τοιοῦτον στρατόπεδον διὰ νὰ κάμῃ δουλειὰ, καὶ πῶς πρέπει νὰ τὰ ἔγῃ ἔτοιμα καὶ ἄφθονα διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς θέσεις ὑπέροχτους, εἰς τὰ ὅποια πρέπει νὰ πάρῃ μαζὶ του διὰ πολλὰς ἡμέρας τροφὴν καὶ

ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων Π. Μαυρομιγᾶλου, Σισίνου καὶ Δεληγιάνου, ἐνὼ τρεῖς μόνον Στερεοελλαδίται ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ;

Τὰ ἐπόμενα δὴ ἐγγράφα ἄς μαρτυρήσωσιν, ἐὰν προέκειτο τότε περὶ ἀποχωρισμοῦ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐλευθερώσεως μόνης τῆς Πελοποννήσου, ἢ περὶ τοῦ γενικοῦ σκοποῦ, τῆς ἐλευθερίας ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

« Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Γενικὸν ἀρχηγὸν Κύριον

Θ. Κολοκοτρώνη.

» Ἡ Διοίκησις, σκεψαμένη μετ' ἐπιστασίας περὶ τῆς παρουσίας δεινῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος, κρίνει συμφέροντα τὰ ἐξῆς.

« Βλέπομεν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς τῆς Ἀττικῆς ἐνεργεῖ μὲ ὄλην τὴν δραστηριότητα καὶ ἐπιμονήν, καὶ δὲν μένει καμία ἀμφιβολία, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ πρέχουσι τὸν μεγαλειότερον κίνδυνον· ἐξεναντίας ὁ ἐχθρὸς τῆς Πελοποννήσου εἶναι ἀδύνατος καὶ δὲν δύναται σημαντικῶς νὰ τὴν βλάβῃ· ὅλα τὰ κινήματά του δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς ἄλλο, εἰμὴ νὰ ἐπασχολῇ μὲ ἀντιπερισπασμούς ὄλην τὴν προσοχὴν ἐνταῦθα, καὶ οὕτω νὰ δυνηθῇ ὁ Κιουταχῆς νὰ κατορθώσῃ τὸν ὀλέθριον σκοπὸν του. Ἐὰν (ὃ μὴ γένοιτο) αἱ Ἀθηναὶ ἀλωθῶσι, τότε καὶ ὁ Κιουταχῆς εἰσβάλλει εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ τότε ὅποια θέλει εἰσθαι, ψεῦ! ἡ τύχη τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος, εἶναι περιττόν νὰ σὺς προκατήσωμεν, διότι μόνος σας τὸ γνωρίζετε. Δι' αὐτὸ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη πᾶσα πρὸ πάντων νὰ προσηλώσωμεν ὅλος διόλου τὴν προσοχὴν μας εἰς τὴν Ἀττικὴν, νὰ συστήσωμεν ἐκεῖ με-

πολεμφοῖδια καὶ καθεξῆς, καὶ ὅτι εὐκόλως ἓνα στρατεύμα μὲγάλον ἀπὸ τριῶν ἢ καὶ πέντε ἡμερῶν πανταλῇ ἔλλειψιν τροφῶν διαλύεται, ἐνῶ δυσκολώτατα συνάξεται, ὅλα ταῦτα καὶ ἄλλα νὰ τὰ παραστήσετε εἰς τὴν Σ. Ἐθνοσυνέλευσιν διὰ νὰ πθοφθάσῃ ὅσον τάχιστα τροφὰς καὶ ὄχι συνειθισμένους δέκα ἢ εἴκοσι χιλιάδες ὀκάδες, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα τριῶν ἡμερῶν τροφῆ εἶναι· ταῦτα παρακαλεῖσθε νὰ ἐνεργήσῃτε διὰ νὰ μὴ χάσωμεν τὰ πάντα καὶ τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν, διὰ νὰ μὴν εἰπῶ ἀδιαφορίαν, ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἠμποροῦν νὰ κάμουν τὸ ὄφελος· πρὸς δὲ παρακαλεῖσθε νὰ ἐνεργήσῃτε νὰ μᾶς ἔλθουν ἐκεῖνα τὰ δολιοπρόβια, καὶ νὰ μᾶς πιστεῦσῃτε ἀδελφόν σας εἰλικρινέστατον καὶ πρόθυμον εἰς πᾶν ὅ,τι μὲ ἰδέασαν.

» Τῇ 25 Μαρτίου 1827, ἐκ τοῦ στρατοπ. Κερατσίνης.

» Ὁ Γεν. Ἀρχ. τῆς Σ. Ἑλλάδος

» Καραϊσκάκης.

» γάλον και δυνατὸν στρατόπεδον διὰ νὰ διαστρέψωμεν, ὅσον τὸ δυ-
 » νατὸν ὀγληγορώτερον, τὰ ἀπευκταῖα σχέδια τοῦ ἐχθροῦ και νὰ
 » τὸν ἐξολοθρεύσωμεν.

« Διὰ νὰ συστηθῇ δυνατὸν στρατόπεδον εἰς τὴν Ἀττικὴν, εἶναι
 » ἀνάγκη ἔχει μόνον τὰ αὐτόθι εὐρισκόμενα Ἠπειρωτικὰ στρατεύμα-
 » τα, ἀλλὰ και ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ Πελοποννησια-
 » κὰ στρατεύματα, και νὰ συνεννοηθῶσι μὲ τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα. Τό-
 » τε, ἐὰν εὐδοκήσῃ ἡ θεία πρόνοια και καταστραφῇ ὁ Κιουταχῆς,
 » στρέφομεν τὴν προσοχήν μας εἰς τὴν Πελοπόννησον, μεταφέρομεν
 » ὅλον τὸ στρατόπεδον τῆς Ἀττικῆς ἐνταῦθα και ἡ καταστροφή τοῦ
 » Ἰβραήμ εἶναι, μὲ τὴν Θεῖαν βοήθειαν, ἀναπόφρευτος.

« Ἐξοχώτατε, σκέφθητε μετὰ προσοχῆς τὸ σχέδιον τοῦτο, συμ-
 » βουλευθῆτε τὸν ἔμφυτόν σας πατριωτισμὸν και τὴν συνήθη φρόνη-
 » σίν σας, και ἐνεργήσατε ὅσον δυνατὸν μετὰ δραστηριότητος τὸ
 » πρᾶγμα ἀναβολὴν δὲν ἐπιδέχεται· φαντασθῆτε, ὅτι σήμερον εὐρι-
 » σκόμεθα εἰς τὴν αὐτὴν και ἔτι δεινότεραν τοῦ Μεσολογγίου περι-
 » στασίν· ἀδελφε, σπεύσατε δι' ἀγάπην Θεοῦ νὰ προλάβωμεν τὸν
 » κίνδυνον και νὰ διασώσωμεν τὴν πατρίδα. Σήμερον γράφομεν περὶ
 » τῶν αὐτῶν πραγμάτων και πρὸς τοὺς ἐκλαμπροτάτους πρόεδρον
 » και λοιπὰ δύο μέλη τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς, και μέλος τῆς
 » ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως και πρὸς τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τῶν Σου-
 » λιοῦ Ἠπειρωτικῶν σωμάτων.

Ἐν Ναυπλίῳ, τὴν 13 Αὐγούστου 1826.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Ἔπονται αἱ ὑπογραφαί.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς Γ. Γλαράκης·

« Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Γεν. Ἀρχηγὸν τῶν Πελοποννη-
 » σιακῶν στρατευμάτων, Κύριον Θ. Κολοκοτρώνη.

« Ταῦτην τὴν στιγμήν ἔλαβεν ἡ Διοίκησις ἐκ Σαλαμῖνος τὴν ἀπὸ 7
 » Ἰαννουαρίου ἀναφορὰν τοῦ Κ. Ἀναστασίου Λοιδωρικῆ, ἐκ τῆς ὁποίας
 » μὲ χμετρον λύπην πληροφορεῖται τὸν ὁποῖον ἤδη τὸ φρούριον τῶν
 » Ἀθηνῶν τρέχει βεβαίως ἔσχατον κίνδυνον, και πρὸς πληροφορίαν
 » τῆς ἐξοχώτητός σας σπεύδει νὰ σᾶς διευθύνῃ ἀντίγραφον τῆς ῥη-
 » θείσης ἀναφορᾶς.

« Κάνένα Ἕλληνα δὲν λανθάνει, ὅτι ὁ κίνδυνος τοῦ φρουρίου τῶν
 » Ἀθηνῶν εἶναι κίνδυνος ὅλης τῆς Ἑλλάδος· ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶναι γνω-
 » στὴ τῶνόντι εἰς ὅλους· ἀλλ' ἡ ἀδικηφορία εἰς τὸν ἐπικείμενον τῦτον

» μέγαν κίνδυνον ὁποῖα ἀποτελέσματα θέλει ἐπιφέρει, κάνεις βέβαια
 » δὲν ἀγνοεῖ. Τὸ φρούριον τῶν Ἀθηνῶν, τοῦτο τὸ τελευταῖον προπύ-
 » ργιον τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐὰν ὀλίγας ἡμέρας ἀκόμη μείνῃ
 » ἀσώθητον, οἱ ἐν αὐτῷ ἀπελπίζονται ἄφρευκα, και ὁ ἐχθρὸς θέλει
 » στήσῃ και εἰς τοῦτο τὴν αἰμοδαφῆ σημαίαν του· τότε δὲ ποία
 » ἐλπίς σωτηρίας μένει πλέον εἰς τὸ ἔθνος, ἢ τί θέλουν ὠφελήσει
 » ὅσα σκέψεις και ἀν γενῶσιν ἔπειτα περὶ τῶν Ἑλληνικῶν συμφε-
 » ρόντων;

« Ἡ Διοίκησις κατὰ τὰ ἱερά της χρέη γνωστοποιεῖ διὰ τῆς ἐξο-
 » χότητός σας και εἰς ἅπαντας τοὺς λοιποὺς ὀπλαρχηγοὺς τῆς Πε-
 » λοποννήσου τὸν κίνδυνον τοῦτον, ὅστις ἐπαπειλεῖ τὸ ἔθνος ὅλον·
 » και παρακαλεῖ ἀπαξῆπαντας νὰ τρέξωσι μὲ προθυμίαν, σύμπνοιαν
 » και δραστηριότητα, διὰ νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν ἀπὸ τοὺς βαρ-
 » βαρικοὺς ὄνυχας διάσωσιν τοῦ φρουρίου τῶν Ἀθηνῶν, και ν' ἀπαλ-
 » λάξωσι τὴν Πατρίδα ἀπὸ τὸν ἐπικείμενον τροφανεὴ κίνδυνον· ἤθε-
 » λεν εἶσθαι συμφερότερον νὰ ἐκστρατεύσετε και ὁ ἴδιος μὲ ἑσους
 » περισσοτέρους δυνηθῆτε· ἀλλ' ἐὰν τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, τοῦλάχισ-
 » τον παρκαινήσατε, βιάσατε και πάντα τρόπον μεταχειρισθῆτε, διὰ
 » νὰ τρέξωσιν ἄλλοι πολλοὶ ὀπλαρχηγοὶ μὲ ἱκανὰ στρατεύματα εἰς
 » βοήθειαν τοῦ πνεόντος τὰ λοιθια φρουρίου τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλὰ τὸ
 » πρᾶγμα δὲν ἐπιδέχεται οὔτε στιγμιαίαν ἀναβολὴν· ἀπαιτεῖται
 » ταχύτης, διὰ νὰ σωθῇ τὸ φρούριον τοῦτο, και μὲ αὐτὸ ὅλη ἡ Ἑλ-
 » λάς· παραμικρὰ ἀργοπορία θέλει ἐκφέρει μετὰ ταῦτα ἀνωφελῆ και
 » ἀδιόρθωτον μεταμέλειαν.

« Ἡ Διοίκησις ἐνεργεῖ πᾶν ὅ,τι δύναται ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ
 » φρουρίου τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλ' ἔμωως, διὰ νὰ σωθῇ τοῦτο, ἀπαιτεῖται
 » ὀλικὴ σύμπνοια.

Ἐν Αἰγίνῃ, 9 Ἰαννουαρίου 1827.

Ὁ Πρόεδρος

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΪΜΗΣ.

Τὰ Μέλη

Α. Τζαμαδὸς

Π. Μαυρομιχάλης

Σ. Τρικούπης

Ἰωάννης Βλάχος

Π. Δ. Δημητρακόπουλος

Α. Μοναρχίδης

Κ. Ζῶτος.

(Τ. Σ.) Ὁ Γραμμ. Γ. Γλαράκης·

(ἀκολουθεῖ)

Ταμείον χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τῶν Ἀξιωματικῶν τῆς Ἑλλάδος.

Συνεδρίασις Μδ'.

Εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν δωμάτιον
τῆς Διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ταμείου τῶν χηρῶν καὶ
ὀρφανῶν τῶν Ἀξιωματικῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀθῆναι τῆ 10 Ἰαννουαρίου 1858.

Συνελθόντων τὴν 10 ὥραν Π. Μ. τοῦ προέδρου, τῶν μελῶν, τοῦ
Β. ἐπιτρόπου, πκρόντος καὶ τοῦ Γραμματέως, ἤρξατο ἡ συνε-
δρίασις.

Ἐν τῇ σημερινῇ συνεδριάσει ἐπαρουσιάσθη τὸ ἀπὸ 7. Ἰαννουαρίου
Τ. Ε. ὑπ' ἀρ. 161 ἔγγραφον τοῦ ἐκδότη τοῦ ἀπομάχου Κυρ. Σ. Ν.
Πετμεζῆ, ὑπολοχαγοῦ τοῦ Πυροβολικοῦ καὶ εἰσηγητοῦ παρὰ τῷ Ὑ-
πουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν, ὅστις διευθίνει τὴν ποσότητα 2000.
(δύο χιλιάδων) δραχμῶν, πορισθεισῶν ἐκ τῆς εἰσπράξεως τοῦ δια-
ληφθέντος Περιῶδ. συγγράμματος τὸ ὁποῖον ὡς γνωστὸν ἐγένετο
πρὸς ὄφελος τοῦ Ταμείου τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν.

Ἡ Διοικητικὴ ἐπιτροπὴ αὕτη, γνωμοδοτοῦσα παμψηφεί μετὰ
τοῦ Β. ἐπιτρόπου, ἀποφαινεται, ὅπως ἀντίγραφον τοῦ παρόντος πρα-
κτικοῦ διευθυνθῆ εἰς τὸν Κύριον ἐκδότην τοῦ Ἀπομάχου, πρὸς τὸν
ὁποῖον ἐκφράζεται ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ
Ταμείου τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, ἕνεκα τοῦ φιλανθρώπου καὶ ἀξιο-
παΐνου ἔργου, τὸ ὁποῖον ὁ Ἀξιωματικὸς οὗτος ἀνεδέχθη, πρὸς ὄφε-
λος τῶν ἐγκαταλιμπανομένων ἀδυνάτων μερῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ
στρατοῦ.

Ἡ διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ταμείου τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν
τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Ἑλλάδος.

(Τ. Σ.)

Σ. Ποῦλος,
Λοχαγός.

Δ. Σταυρίδης,
Συνταγματάρχης.

Α. Κοσμάκης,
Λοχαγός.

Ὁ Γραμματεὺς
Α. Κόντογλους.

Ἀθῆναι τῆ 15 Ἰαννουαρίου 1858.

Διὰ τὸ ἀκριβὲς τῆς ἀντιγραφῆς.

Α. Κόντογλους.

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

Τοῦ ταμείου τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν.

Ι. ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΣ Ἰπομολίραρχος.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Ὁδηγία τοῦ στρατάρχου τῆς Γαλλίας. — Ὀλίγαι λέξεις τοῦ στρατηγοῦ
Ι. Θ. Κολοκοτρώνου, εἰς ἀνασκευὴν διηγήματος τινος τοῦ Κ. Τρικούπη. —
Ταμείον χηρῶν καὶ ὄρφανῶν τῶν ἀξιωματ. τῆς ξηρᾶς.

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐκ τῶν Κ. Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ
Στρατοῦ μᾶς παρετήρησαν ὅτι κατὰ λάθος δὲν περιήλθεν εἰς
αὐτοὺς ἡ Ἀγγελία τοῦ Ἀπομάχου, ὅπως καταγραφῶσιν
ὡς συνδρομηταί, ἐξαποστέλλομεν πρὸς πάντας τὸ φυλλά-
διον, καὶ ὅστις δὲν εὐχαριστηθῆ νὰ μεθέξῃ τῆς τιμῆς νὰ συν-
δράμῃ τὰς χήρας καὶ ὄρφανὰ τοῦ Στρατοῦ, παρακαλεῖται νὰ
τὸ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως.

Ὅστις ἐκ τῶν μὴ καταγραφέντων ὡς συνδρομητῶν δεχθῆ
τὸ πρῶτον φυλλάδιον τοῦ Ἀπομάχου, λογίζεται συνδρομη-
τῆς ἐπὶ ἓν ἔτος.

Τὰ ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν τοῦ Ἀπομάχου θέλουσι δη-
μοσιεῦθῃ καθ' ἑξαμηνίαν μετὰ τοῦ γενικοῦ καταλόγου τῶν
Κ. Κ. Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, εἰς ὃν θέλουσι
διακρίνεσθαι ὡς συνδρομηταί τοῦ Ἀπομάχου.

Ὅστις ἐν τῇ πατριωτικῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι προσφέρῃ πλέον
τῶν 50 δραχμῶν εἰς τὸ ταμεῖον τῶν χηρῶν καὶ ὄρφανῶν,
θέλει ἀνακηρύττεσθαι ὑπὸ τοῦ Ἀπομάχου εὐεργέτης τοῦ τα-
μείου καὶ θέλει δημοσιεύεσθαι τὸ ὄνομά του.

Ὅσάκις ἀλλάσσουσι τόπον διαμονῆς οἱ συνδρομηταί, δη-
λοποιοῦσιν ἀρμοδίως τοῦτο πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ἀπο-
μάχου.